

Pedagogická
fakulta
Faculty
of Education

Jihočeská univerzita
v Českých Budějovicích
University of South Bohemia
in České Budějovice

Jihočeská univerzita v Českých Budějovicích

Pedagogická fakulta

Katedra anglistiky

Diplomová práce

**Využití diktátu k rozvoji poslechu a psaní v hodinách
angličtiny na 2. stupni základní školy**

**Using dictation to develop listening and writing skills in
English language classes at the lower secondary level**

Vypracovala: Bc. Andrea Váchová, 5. ročník, AJ-FJ/ZŠ

Vedoucí práce: doc. PhDr. Lucie Betáková, MA, Ph.D.

České Budějovice 2015

Prohlášení:

Prohlašuji, že svou diplomovou práci na téma *Využití diktátu k rozvoji poslechu a psaní v hodinách angličtiny na 2. stupni základní školy* jsem vypracovala samostatně pod odborným vedením doc. PhDr. Lucie Betákové, MA, Ph.D. a pouze s použitím pramenů a literatury uvedených v seznamu citované literatury.

Prohlašuji, že v souladu s § 47b zákona č. 111/1998 Sb. v platném znění souhlasím se zveřejněním své diplomové práce, a to v nezkrácené podobě elektronickou cestou ve veřejně přístupné části databáze STAG provozované Jihočeskou univerzitou v Českých Budějovicích na jejích internetových stránkách, a to se zachováním mého autorského práva k odevzdanému textu této kvalifikační práce. Souhlasím dále s tím, aby touto elektronickou cestou byly v souladu s uvedeným ustanovením zákona č. 111/1998 Sb. zveřejněny posudky školitele a oponentů práce i záznam o průběhu a výsledku obhajoby kvalifikační práce. Rovněž souhlasím s porovnáním textu mé kvalifikační práce s databází kvalifikačních prací Theses.cz provozovanou Národním registrem vysokoškolských kvalifikačních prací a systémem na odhalování plagiátů.

V Českých Budějovicích dne 22. dubna 2015

.....

Andrea Váchová

Tímto bych chtěla poděkovat vedoucí mé diplomové práce doc. PhDr. Lucie Betákové, MA, Ph.D. za její cenné rady, podněty a vedení průběhu mé diplomové práce.

Dále bych ráda poděkovala panu Mgr. Davidu Schaffelhoferovi, řediteli Evropského centra jazykových zkoušek a Jazykové školy s právem státní jazykové zkoušky, s.r.o., a jednatele Mgr. Martině Vávrové za souhlas s realizací projektu právě na této jazykové škole. Také tímto děkuji studentům a lektorům za účast na výzkumu.

Rovněž moc děkuji mé rodině, blízkým a přátelům za podporu během mého studia.

Anotace

Tématem diplomové práce je *Využití diktátu k rozvoji poslechu a psaní v hodinách angličtiny na 2. stupni základních škol*. Cílem teoretické části je na základě odborné literatury popsat přínos diktátů pro rozvoj psaní a poslechu v anglickém jazyce. Teoretická část se rovněž zabývá tím, jak je diktát ve vztahu k dovednosti psaní a poslechu reflektován v Rámcovém vzdělávacím programu a Školním vzdělávacím programu. Výstupem práce je výzkumný projekt, jehož cílem je realizovat několik vyučovacích hodin zaměřených na diktáty v angličtině se zaměřením na rozvoj poslechu a psaní. Všechny vyučovací hodiny jsou v této části diplomové práce podrobně popsány. Do praktické části je zahrnut i dotazník, který má za cíl zjistit oblíbenost diktátů u žáků a učitelů a možnosti jejich využití při hodinách anglického jazyka.

Abstract

The topic of this diploma thesis is *Using dictation to develop listening and writing skills in English language classes at the lower secondary level*. The aim of the theoretical part is to describe dictation and its contribution to the development of listening and writing skills in English language classes. This part of the thesis also deals with how dictation, listening and writing skills are reflected in the Framework Educational Programme and School Educational Programme. The practical part is based on a project whose goal is to teach a few English lessons based on dictation. A detailed description of each particular lesson is presented in this part. Questionnaires are used to find out the popularity of dictation among pupils and teachers and the frequency of their use in English language classes.

Obsah

Úvod	1
I. TEORETICKÁ ČÁST	3
1. Diktát	4
1.1. Definice diktátu.....	4
1.1.1. Diktát a teorie jazyka	5
1.2. Proč je diktát tak neoblíbený?	6
1.3. Diktát jako součást učení.....	7
1.4. Diktát jako součást testování.....	8
1.5. Proč diktát používat.....	8
1.6. Vytyčení cílů.....	12
1.6.1. Další důležité faktory ovlivňující výběr diktátu	13
2. Diktát jako součást dovedností poslechu	15
2.1. Efektivnost diktátů pro rozvoj dovednosti poslechu	16
2.1.1. Rozdíl mezi hearing a comprehending.....	17
2.1.2. Porozumění textu a opakování	17
2.2. Výzkum prokazující rozvoj dovednosti poslechu u diktátů	19
3. Diktát jako součást dovedností psaní.....	21
3.1. Příklady diktátů, které přispívají k rozvoji psaní ve výuce anglického jazyka.....	23
4. Typologie diktátů	25
4.1. Diktáty fonetické.....	26
4.2. Diktáty obrázkové	28
4.3. Diktáty jednoslovné	29
4.4. Diktáty hudební	30
4.5. Diktáty otevřené	30
5. Dovednosti poslechu a psaní v cizím jazyce u žáků 2. stupně dle RVP ZV.....	32
5.1. Diktáty při výuce anglického jazyka dle ŠVP jazykové školy	33
II. PRAKTICKÁ ČÁST	35
6. Vymezení projektu	36
6.1. První hodina	38
6.1.1. Koncept hodiny	38
6.1.2. Příprava na hodinu.....	39

6.1.3. Průběh hodiny	43
6.1.4. Reflexe.....	46
7.2. Druhá hodina	47
7.2.1. Koncept hodiny	47
7.2.2. Příprava na hodinu.....	48
7.2.3. Průběh hodiny.....	52
7.2.4. Reflexe.....	55
7.3. Třetí hodina.....	56
7.3.1. Koncept hodiny	56
7.3.2. Příprava na hodinu.....	57
7.3.3. Průběh hodiny.....	61
7.3.4. Reflexe.....	65
7.4. Čtvrtá hodina	67
7.4.1. Koncept hodiny	67
7.4.2. Příprava na hodinu.....	68
7.4.3. Průběh hodiny.....	72
7.4.4. Reflexe.....	74
8. Výsledky dotazníků.....	76
8.1. Dotazník č. 1.....	76
8.2. Dotazník č. 2.....	79
8.3. Dotazník č. 3.....	82
Závěr.....	84
Summary.....	87
Bibliografie.....	90
Seznam příloh	95

Úvod

Výuce cizích jazyků se věnuje čím dál větší pozornost. Ze všech cizích jazyků si největší význam stále udržuje angličtina. Angličtinu se chce v dnešní době naučit skoro každý, a to nejlépe co nejrychleji a nejefektivněji. Vznikají tak nové alternativní metody a často se opomíjejí metody tradiční. Mezi tradiční techniku výuky můžeme zahrnout právě i diktát, který je považovaný za staromódní formu testování. Z vlastní zkušenosti mohu říci, že nejedem student ji považuje za stresující a neoblíbenou, a to hned z několika důvodů. Uvedme jako první, že diktát je způsob, jak testovat znalosti žáků, a testování samo o sobě není u studentů příliš oblíbené. Na vině je také přísné hodnocení, které je s opravou diktátů často spojované. Stačí udělat pár chyb a diktát může mít za následek nejen špatnou známku, ale může studenty i demotivovat v daném předmětu. V neposlední řadě je důvodem neoblíbenosti diktátu právě rychlost diktování, kterou studenti nemohou ovlivnit. Omezený čas určený k zaznamenání textu tak může studenty stresovat, což může způsobit, že studenti více chybují.

Je třeba dodat, že diktát je v České republice používán především v hodinách českého jazyka a je zaměřen výhradně na testování českého pravopisu. Málokdy se s diktátem setkáme na 2. stupni základních škol v hodinách cizího jazyka.

Téma Využití diktátu k rozvoji poslechu a psaní v hodinách angličtiny na 2. stupni základních škol jsem si vybrala především proto, abych se pokusila prokázat, že diktát ve výuce anglického jazyka na 2. stupni základních škol má své uplatnění, pokud ho pojmem jinak, než jak se používá v hodinách českého jazyka. Chtěla bych zdůraznit, že diktát se ve výuce cizích jazyků dá uchopit nejen jako forma testování, ale také jako nástroj k učení. Pokusím se rovněž ukázat různé způsoby, jak diktáty při výuce angličtiny můžeme uchopit, a zaměřit se na diktát jako na nástroj pro rozvoj dovednosti psaní a poslechu.

Pro přehlednost jsem diplomovou práci rozdělila na dvě hlavní části, a to na část teoretickou a část praktickou. Na začátku teoretické části se zabývám definicí diktátu a možnými důvody jeho neoblíbenosti. Poukazuji na diktát jako na nástroj testování i učení a zmiňuji důležité faktory nezbytné pro výběr vhodného diktátu a jeho správnou realizaci. V neposlední řadě podávám vlastní typologii diktátů. Samostatnou kapitolu věnuji zmínce o diktátech a dovednostech poslechu a psaní v Rámcovém vzdělávacím programu a Školním vzdělávacím programu.

Praktická část je zaměřena mimo jiné na výzkumný projekt. Cílem projektu je odučit se žáky 2. stupně základních škol několik vyučovacích hodin anglického jazyka s využitím diktátů a tyto vyučovací hodiny podrobně v praktické části popsat a analyzovat. Projekt budu realizovat v Evropském centru jazykových zkoušek a Jazykové škole s právem státní jazykové zkoušky, s.r.o. Pomocí dotazníků, které studentům rozdám na začátku a na konci výzkumného projektu, chci zjistit, zda žáci mají diktáty rádi a zda je dělají při výuce angličtiny, případně jak často. Kromě výzkumného projektu se v praktické části zajímám i o názor učitelů na diktát. V praktické části se tedy dotazuji učitelů angličtiny, zda diktáty při výuce využívají, případně jak často, a jaké výhody a nevýhody diktátům při výuce angličtiny přisuzují.

Je třeba dodat, že během vypracovávání diplomové práce jsem přihlížela ke všem uvedeným zdrojům. Největším přínosem pro mou diplomovou práci byla kniha Davise a Rinvolucrího (2003) *Dictation - New methods, new possibilities*.

I. TEORETICKÁ ČÁST

1. Diktát

1.1. Definice diktátu

Průcha, Walterová a Mareš (2001) v Pedagogickém slovníku diktát definují jako druh cvičení, při němž žák doslova zapisuje slyšený text. Používá se zejména k procvičování a kontrole pravopisných znalostí. Je součástí některých testů zjišťujících cizojazyčnou komunikační kompetenci. V české lingvodidaktické teorii se považuje za účelný prostředek.

Oxford Advanced Learner's Dictionary of Current English (2005) definuje diktát dvěma způsoby. Nejdříve je definován jako akt mluvení nebo psaní, a to takovým způsobem, aby jiná osoba tato slova mohla zapsat. Druhá definice odkazuje na diktát jako na test, při kterém musí studenti zapsat, co je jim předčítáno, což je využíváno v hodinách jazyků.

„Dictation (U) is the act of speaking or reading so that somebody can write down the words.“

„Dictation (C,U) is a test in which students write down what is being read to them, especially in language lessons.“

Obdobně je definován i v Anglicko-českém výkladovém slovníku (1998), tedy nejdříve jako předřikávání slov nahlas tak, aby je někdo jiný mohl zapsat. Tato definice je však upřesněna o informaci, že diktát je test naší znalosti **cizího** jazyka, kdy zapisujeme text, který je nám nahlas předčítán.

„Diktát je předřikávání slov nahlas tak, aby je někdo jiný mohl zapsat.“

„Diktát je test naší znalosti cizího jazyka, kdy zapisujeme text, který je nám nahlas předčítán.“

Richard a Schmidt (2002) již blíže definují diktát jako aktivitu uskutečnitelnou jak v mateřském tak v cizím jazyce, ve které je studentům či zúčastněným přečten nahlas text s časovými prodlevami, ve kterých si studenti zapisují vše, co slyší, a to s co největší správností.

Davis a Rinvoluceri (2003) diktát definují obecněji, neboť ho popisují jako rozpoznávání zvuků jazyka, v tomto případě anglického, a jejich písemné zaznamenávání.

Nejpodrobnější definici uvádí Norris (1993). Podle něj je diktát v tradičním pojetí výukovou technikou, při které vyučující předčítá text nebo text nechá přehrát pomocí

zařízení, přičemž ho studenti poslouchají a snaží se mu porozumět. Tento text je následně rozdělen do několika krátkých úseků, které jsou odděleny časovými prodlevami. Během těchto pauz studenti musí zapsat, co slyšeli. Právě takto definovaný diktát Norris (1993) považuje za jedinou obdobu diktátu, kterou učitelé a studenti znají, a která je ale často považovaná za nudnou.

1.1.1. Diktát a teorie jazyka

Jak některé z výše uvedených definic již naznačily, diktát je využíván výhradně při výuce jazyků. Právě proto, že je diktát využíván právě ve výuce jazyků, si v této podkapitole dovoluji nastínit jednu z nejnámějších teorií jazyka, abych poukázala na zásadní podmínky správného diktátu z pohledu teorie jazyka.

Ferdinand de Saussure (2007) tvrdil, že jazyk je pro posluchače sled zvuků, který musí být lineární. Zastával také teorii, že sled zvuků má význam pouze v případě, že vyjadřuje myšlenku. Tohoto názoru byl také Oller (1971), podle kterého slova, která jsou vyprodukována mluvčím, musí být slova posluchači známá, jinak nedávají smysl. Mluvíci tedy vydává zvuky očekávané posluchačem, a to pomocí gramatických pravidel, která jsou v jazyce stanovena. Můžeme tedy hovořit o takzvaném gramatickém očekávání jako o nezbytné části jazykového systému.

Pokud je jazyk skutečně lineární sled zvuků, diktát je v tom případě vhodným ukazatelem, jak tento systém zvuků funguje. Vyučující čte studentům text, vydává tak studentům lineární zvuky, tedy slova daného jazykového systému, která by měla být studentům známá. Studenti se tyto zvuky snaží rozpoznat a propojit jejich zvukovou podobu s podobou psanou, kterou se pokouší zaznamenat s co největší správností. K úplné správnosti studentům pomáhají gramatická pravidla daného jazyka, která jsou v každém jazyce stanovena.

Teoretické poznatky jazyka nám tedy podaly informace, že při diktování musí být sled zvuků lineární a musí vyjadřovat myšlenku. Stejně tak bychom měli diktovat slova posluchačům známá. Gramatická pravidla, která jsou v každém jazyce stanovena, nám poté pomáhají tento sled zvuků identifikovat.

1.2. Proč je diktát tak neoblíbený?

Diktát umožňuje rozvíjet hned několik jazykových dovedností. Uvedme porozumění textu, rychlost čtení, výslovnost, slovní zásobu, interpunkci, pravopis a především zdokonaluje, jak popisuje Speer (1980) ve svém novinovém článku, poslechové a psané dovednosti, které jsou považované za nejtěžší, ale pro budoucí studenty univerzit zároveň za nejdůležitější dovednosti jazyka. Avšak i přes tyto zmíněné argumenty se diktátu od některých metodiků nedostává oblíbenosti. V této podkapitole se pokusím nastínit její možné důvody.

Diktátům je velmi často metodiky vytýkáno, že se jedná o takzvané pasivní cvičení. Prodromou (1983) ve svém článku uvádí, že diktát ve skutečnosti testuje velmi málo, neboť jak je text předčítán, netestuje tak naše znalosti slovního pořádku slov, ani jejich pochopení, neboť se jedná o čisté zaznamenávání toho, co studenti slyší. Dodává, že jak je text čten právě vyučujícím, netestuje tak ani správnou výslovnost slov.

Mezi dalšími často vytýkanými prvky diktátu jsou uměle vytvořené pauzy v textu, které tak narušují plynulost a přirozenost zvukové podoby jazyka. V tradičním diktátu, při opakovaném předčítání úseků textu, se tak nejedná o autentický mluvený projev. Diktát je z tohoto hlediska považovaný za ztrátu času.

Co se týče diktátu jako formy testování pravopisu, gramatiky a fonetického rozpoznávání zvuků, Prodromou (1983) ho nazývá nejednoznačným a těžko prokazatelným. Dodává, že zaznamenávání diktovaného textu může být snadno uskutečnitelné i bez jeho porozumění.

Diktát je neoblíbený rovněž z pohledu žáků. Manzi (1992) ve svém novinovém článku s názvem *Why is dictation so frightening?* uvádí, že pro správné zvládnutí diktátu je třeba ovládat následující tři schopnosti a dovednosti: mít dobrou slovní zásobu, sebedůvěru, dostatečně rozvinutou dovednost poslechu. Manzi (1992) je považuje za zásadní pro zvládnutí diktátu, a to i u rodilých mluvčích daného jazyka. Rovněž dodává, že pro zvládnutí diktátu je třeba nechat pracovat spontánnost. Pokud místo spontánnosti během diktátu převládá strach a úzkost, studenti mnohdy více či zbytečně chybují než obvykle. Četné chyby mohou studenty samozřejmě demotivovat. V tomto případě upozorňuje, že je třeba na diktát nahlížet jako na nástroj k učení, nikoli k testování.

Manzi (1992) také upozorňuje na nepravdělnou výslovnost v angličtině. Psaná forma slova tedy nemusí odpovídat formě čtené, což dělá diktáty o to těžšími. Znalost dané slovní zásoby, udržení pozornosti, kontext a povědomí o výslovnosti daného jazyka jsou tak pro diktát zásadní.

Na neoblíbenost diktátů u žáků může mít vliv, jak jsem zmínila v úvodu, samozřejmě i rychlost diktování, kterou studenti často nemohou ovlivnit.

1.3. Diktát jako součást učení

K neoblíbenosti diktátu také přispěla takzvaná gramaticko-překladová metoda, která byla hlavní součástí výuky cizích jazyků, a to především latiny a řečtiny, v 19. století. Tato metoda kladla důraz na psaný překlad a učení se nazpaměť gramatických pravidel a slovní zásoby bez kontextu. Je třeba dodat, že při této metodě se nekladl důraz na výslovnost, schopnost domluvit se ani na porozumění mluvenému jazyku. Protože učebnice či cvičebnice v této době nebyly tak dostupné, jako jsou dnes, byl to právě diktát, který byl hojně využíván jako nástroj testování.

Změna přístupu k diktátům přichází začátkem 20. století, jak popsal Kazazoglu (2012), kdy se začíná uplatňovat takzvaná audio-lingvální metoda, v níž je diktát považován především za nástroj učení, nikoli testování. Diktátu se dostává oblíbenosti a je využíván ve výuce více jak polovinou učitelů v Evropě. Slova z textu, která byla studentům předčítána, byla rozlišena na 2 základní typy. První skupinou byla slova přízvučná, mezi která můžeme zařadit podstatná jména, přídavná jména, slovesa, příslovce atd. Na straně druhé byla slova gramatická, za které můžeme v angličtině považovat členy, předložky, spojky, pomocná slovesa apod. Pokud tedy došlo k situaci, že student nestihl zapsat některý z elementů textu, mohl si pomoci tímto rozlišením slov, které je svým způsobem gramatické cvičení.

V dnešní době, kromě výše popsaného tradičního diktátu, existuje i diktát alternativní, který může pomoci studentům diktát považovat za zábavnější formu učení. Panickou hrůzu z toho, že studenti nestihnou vše napsat, můžeme zmírnit například tím, že studenty zapojíme třeba tím, že jim povolíme některé elementy v textu pozměnit. Typologií diktátů se však budu podrobně věnovat v samostatné kapitole.

1.4. Diktát jako součást testování

Předchozí kapitola nám podala informaci, že k diktátu můžeme přistupovat nejen jako k formě testování, ale i jako k formě učení. Diktát jako forma učení při hodinách angličtiny zní jako nový a zajímavý prvek ve výuce. Diktát jako zastaralá forma testování má však také své výhody. Testování jako takové totiž podává učitelům zpětnou vazbu o tom, co si studenti z výuky odnesli nebo neodnesli a zda látce dostatečně porozuměli či nikoli. Učitelé se tak pomocí testů dozví, na co se v hodinách více zaměřit, jak pozměnit styl výuky či samotný obsah výuky.

Testování mimo jiné ukazuje studentům, jaké pokroky v jazyce dělají. To, že vidí, jak se zdokonalují, může být pro studenty podnětem se danému předmětu více věnovat a brát ho vážně.

Pomocí testů také zjistíme slabiny některých žáků. Dozvíme se, kde někteří studenti mají slabiny, zjistíme, na co se u nich například individuálně zaměřit, abychom jejich jazykovou dovednost zlepšili. Na základě toho můžeme do výuky zapojit některé pomocné aktivity, ve kterých si lepší studenti procvičí problémovou látku se studenty slabšími.

Testování také podá informaci o tom, jak efektivní byl plán výuky či samotné učebnice, materiály či výukové metody.

1.5. Proč diktát používat

Po objektivním vyhodnocení, proč je diktát tak neoblíbený a jaké argumenty se proti diktátu vyskytují, nyní naopak uvedu důvody, proč diktát v hodinách cizích jazyků používat. Davis a Rinvolucrí (2003) takových výhod vytyčují hned deset. Ty jsou názorně popsány na následujících příkladech.

Představme si pro příklad třídu 15 žáků, při níž výuka cizího jazyka trvá 90 minut, a předpokládejme, že se setkáváme jen jednou týdně. Je třeba dodat, že čím méně je výuka časově dotovaná, o to náročnější je všechny studenty během hodiny aktivně zapojit. Vhodným řešením této situace by mohl být skupinový diktát, a to především proto, že by byli zapojeni všichni studenti najednou. Diktát je totiž právě jedno ze cvičení, při kterém jsou aktivně zapojeni všichni studenti najednou.

Diktát má také tu výhodu, že při jeho opravování to není jen učitel, kdo je kompetentní ho opravit. Bylo by samozřejmě chybné tvrdit, že při jeho opravování učitel nemusí být vůbec přítomen nebo že jeho oprava nevyžaduje znalosti daného jazyka. Oprava diktátu od učitele samozřejmě vyžaduje pozornost. Nicméně se jeho oprava dá uchopit i tak, že se na opravě se mohou podílet sami studenti. Studenti se tak ihned mohou poučit z chyb, které udělali, neboť si je opraví sami a hned, dokud ještě nezapomněli, u kterých slov se správným zaznamenáním váhali. Způsobů opravy diktátu je hned několik. Zmíňme na příklad takzvaný *self-correction*, tedy že student si dle vzorového příkladu či klíče opraví chyby sám, nebo naopak takzvaný *collaborative correction*, u které hovoříme o skupinovém opravování. Studenti tak opravují chyby ne sami sobě, ale svým spolužákům ve skupině, ať už podle vzorového testu a klíče nebo podle svého vlastního diktátu. Způsob opravování je však třeba předem řádně zvážit, neboť je třeba, aby se studenti z chyb ponaučili, nikoli aby převzali chyby od svých spolužáků.

Diktáty také mohou přispívat k mluveným aktivitám. Představme si například situaci, kdy učitel studentům diktuje interaktivní text, který studenti nejen že písemně zapisují, ale také na něj písemně reagují. Jako ukázkový příklad si uveďme následující otázky v angličtině, na které studenti musí písemně reagovat:

„If I came to your home as a guest what would you show me first?“

what would you offer me to eat?“

where would you let me sleep?“

Po zapsání a zodpovězení těchto otázek jsou studenti rozděleni do skupin, ve kterých porovnávají své odpovědi. Výsledkem tohoto diktátu je nejen to, že studenti pracovali samostatně, tedy zapisovali, co slyšeli, a odpovídali na otázky písemnou formou, ale také jsou vedeni ke sdílení svých odpovědí se svými spolužáky, a to formou mluvenou. Tento příklad diktátu nám tedy vyvrací argument, že tradiční diktát je pasivní cvičení, neboť se dá uchopit a pozměnit natolik, že studenti musí být aktivní. Mimo jiné je vyvratitelné i tvrzení, že se jedná jen o holé zaznamenávání textu bez potřeby jeho porozumění, neboť jak můžeme vidět, studenti písemně zaznamenali text, na který nyní musí ústně reagovat. Zaznamenanému textu tedy musí rozumět.

Diktáty mimo jiné také nutí studenty přemýšlet v diktovaném jazyce, v tomto případě v angličtině. Pro dostatečné vysvětlení znovu uvedu příklad. John Morgan (1983) ve své knize *Once Upon a Time* uvádí cvičení, ve kterém mají být studentům velmi rychle nadiktována následující slova:

village
emigrate
marriage
absence
pregnant
shame
attack
destruction
birth
deep well
suicide

Slova jsou nadiktována tak rychle, že samozřejmě žádný ze studentů není schopen všechna výše zmíněná slova zaznamenat. Následně je studentům vysvětleno, že ze svého seznamu slov a seznamu slov i svých spolužáků mají sepsat seznam slov úplný a z těchto slov sepsat příběh.

V této aktivitě je samotný diktát pouhým podnětem k vyprávění příběhu. Slova z diktovaného seznamu jsou jakýmsi základem pro další aktivitu, tedy pro vytváření úplného seznamu slov, při kterém si samozřejmě stěžují na učitele, proč daná slova nadiktoval tak rychle. Nicméně aniž by si to studenti uvědomovali, podvědomě hledají slova v angličtině a snaží se je vhodně zahrnout do příběhu, zapojují tak vědomou mysl s nevědomou. Studenti tak musí splnit hned dvě úlohy najednou a to ve dvou odlišných rovinách. Tento příklad nám ukazuje, jak diktát může studenty přimět přemýšlet v angličtině a během přemýšlení tato slova přenést do písemné formy.

Dobře zvolený diktát může sloužit i jako vhodné cvičení v případě, že se nám ve třídě vyskytnou žáci odlišné jazykové úrovně, neboť v diktátu můžeme aktivity natolik pozměnit, abychom mohli do výuky aktivně zapojit jak slabší, tak lepší žáky. Učitel by v tomto případě měl vybrat na diktát takový text, který by byl relativně jednoduchý pro většinu studentů.

Tato většina studentů, pro kterou je daný text považovaný za jednoduchý, si má zaznamenávat diktovaný text bez jakékoli pomoci. Slabším studentům se naopak diktovaný text rozdává, nicméně je v textu záměrně vynechaných 10 až 15 slov. Jejich úkolem je pozorně poslouchat, snažit se textu porozumět jako celku a doplnit chybějící slova do textu. Pokročilejší studenti na konci diktátu vysvětlí slabším studentům, o čem daný text je a zkontrolují jim doplněná slova. Tuto aktivitu samozřejmě můžeme jakkoli pozměnit, ať už by se jednalo o změnu úrovně diktovaného textu či počtu vynechaných slov v textu.

Výhodou diktátu mimo jiné také je, že ho můžeme zadat jakkoli velké skupině žáků, ať už se jedná o třídu 20, 60 nebo 200 žáků, diktát je vždy realizovatelný. Učitel se však v početnějších třídách musí ujistit, zda ho dobře uslyší všichni studenti.

U takto početnějších skupin je častým problémem kázeň žáků. Diktát ale v tomto případě funguje jako cvičení, které studenty uklidní. Diktát má totiž rytmickou, polohypnotickou podobu. Jedná se o jakýsi trans stav, který studenty nejen že aktivně zapojí, ale především je zklidní.

Mezi dalšími důvody, proč diktát při výuce používat, Davis a Rinvoluceri (2003) zmiňují jeho využitelnost i pro učitele cizích jazyků jakožto nerodilého mluvčího daného jazyka. U takzvaných *open-ended* aktivit mohou učitelé čelit například neznámé či nedostatečné slovní zásobě. Právě tyto typy aktivit učitelé považují za přítěž. Diktát je pro učitele z tohoto pohledu pohodlný, neboť se na něj mohou zcela připravit předem, aniž by byli v hodině překvapeni něčím novým.

Diktát má mimo jiné i tu výhodu, že písemné zaznamenávání toho, co studenti slyší, tedy rozpoznávání zvuků v angličtině, přispívá k jeho pochopení a učení se. Právě proto, že angličtina má velice nepravidelnou výslovnost, může být diktát pro studenty o to těžší, nicméně pokud jim diktujeme slova známá, studenti se tím učí. Pro ukázkou, jakým složitostem musí studenti anglického jazyka čelit, znovu uvedu příklad z Davise a Rinvoluceriho (2003):

She had a bad cough. (rytmicky podobné s off, nikoli cuff)

It's coming through. (rytmicky podobné s too, nikoli four)

That's what I thought. (rytmicky podobné s four)

Využití diktátu v hodinách anglického jazyka nám učitelům také dává možnost zahrnout do výuky texty, o které by se studenti mohli zajímat. Zmiňme například novinové články, časopisy, úryvky z knih nebo i texty z učebnic. Některé texty mohou být pro studenty natolik poutavé, že je mohou zaujmout i přes lingvistické obtíže či dokonce mohou studenty motivovat je číst i ve svém volném čase.

1.6. Vytyčení cílů

Předtím, než se rozhodneme diktát zapojit do výuky cizího jazyka, měli bychom si položit několik základních otázek a dle toho diktát vybrat, sestavit či přizpůsobit. Vytyčení cílů je z mého pohledu nejen pro studenty, ale i pro samotnou výuku nesmírně důležité. Učitel by si měl tedy řádně promyslet, jaké budou cíle daného diktátu. Stejně tak je vhodné před samotným diktátem studentům vysvětlit, proč diktát budeme vlastně dělat. Pokud studenty ještě před diktátem přesvědčíme o tom, že aktivity, které budeme dělat, jim budou užitečné a poukážeme, čeho tím docílíme, vyvarujeme se tak dotazů typu: „*A k čemu nám to bude?*“, ale mimo jiné tím studenty můžeme i motivovat.

Davis a Rinvoluceri (2003) zmiňují několik zásadních bodů, které je třeba před samotným diktátem promyslet. V první řadě by si učitel, který chce do hodiny cizího jazyka zapojit diktát, měl stanovit, jak text bude studentům předčítán. Bude to sám učitel? Nebo pustíme nahrávku? Jaký zvuk nahrávky zvolíme, ženský nebo mužský hlas nebo necháme studenty, ať si sami zvolí? Nebo využijeme možnosti, aby si studenti diktovali text mezi sebou? Nebo využijeme moderní technologie, necháme každého studenta nahrát jeho vlastní předčítání a následně je necháme zapsat text dle těchto nahrávek?

Také bychom si měli promyslet nejen to, jaký text pro diktát vlastně zvolíme, ale především, kdo text vybere. Budeme to my, tedy učitelé, kdo text vybere? Budeme se řídit texty dle učebnice nebo necháme vybrat texty samotné studenty, které je zajímají? Nebo studentům nabídneme některé ze svých textů a studenti si určí, o který z nich mají zájem? Nebo naopak studenti navrhnou nám, učitelům, jejich oblíbené texty a my zvolíme, který z nich použijeme pro diktát?

Určitě bychom měli vzít v úvahu i délku textu, neboť pro diktování můžeme vybrat buď jen slova jednoduchá, nebo jen některé výrazy nebo celý úryvek, dlouhý nebo krátký.

Pro samotné předčítání či přehrávání textu pak můžeme zvážit, zda text budeme předčítat či přehrávat formou šeptání, křičení, zpívání, či zda u předčítání jako kulisu využijeme hudbu.

V neposlední řadě si musíme stanovit, zda po studentech budeme chtít, aby zapsali vše, co slyší, tedy celý text nebo jen některé části textu. Zda jim povolíme pozměnit některé části textu či ne, stejně tak jako po nich můžeme chtít reagovat na daný text či nikoli.

Poslední bod, který bychom měli zvážit, než se pro diktát rozhodneme, je oprava diktátu. Budou si diktát studenti opravovat sami, bude to učitel, studenti mezi sebou, počítač nebo se diktát nebude opravovat vůbec?

1.6.1. Další důležité faktory ovlivňující výběr diktátu

Kromě výše zmíněných možných cílů diktátu samozřejmě existují i další důležité faktory, kterých bychom si před samotným výběrem diktátu měli být vědomi.

Určitě je třeba vzít v úvahu úroveň vyspělosti žáků a dle toho pro studenty vybrat patřičný text. Úroveň vyspělosti žáků myslím to, že studentům nemůžeme zadat jako diktát například text odborný, kterému by špatně rozuměli, nebo dokonce nerozuměli vůbec i v jazyce mateřském. Pokud tedy máme studenty 2. stupně základní školy, je třeba vybrat text pro ně odpovídající. Povídání o pejskovi a kočičce by pro ně bylo směšné a naopak text příliš odborný, například odborný článek na téma korporátní financování, by pro studenty byl na porozumění příliš obtížný. O to těžší by pro ně bylo zaznamenávání pro ně nesrozumitelného textu a studenty by to mimo jiné mohlo i demotivovat.

Důležitá je i jazyková úroveň žáků. Pokud máme ve třídě studenty jazykové úrovně A2, pak by úroveň textu určeného k diktátu také měla odpovídat jazykové úrovni A2. Výběr textu stejné jazykové úrovně nám zajistí, že studenti budou schopni textu rozumět jako celku a v textu se nebudou vyskytovat gramatické výrazy, idiomatické obraty či slovní spojení studentům neznámé. Výběr těžšího textu, v tomto případě například úrovně B1, je také možný, učitel by měl nicméně zvážit, zda se bude jednat o testování či formu učení. Následně pak musí aktivity diktátu natolik přizpůsobit, aby diktát byl studentům přínosný a aby neznámá slovní zásoba, gramatické výrazy či neznámé obraty studenty nedemotivovaly. Je třeba dodat, že neznámá slovní zásoba se může vyskytnout vždy u jakékoli úrovně textu, ať už nižší či vyšší úrovně textu v porovnání s jazykovou úrovní žáků.

Po zvážení těchto faktorů je přínosné se zamyslet i nad tématem textu. V každé třídě se vyskytnou různé typy žáků s odlišnými zájmy, proto pokud chceme studenty textem zaujmout, měli bychom vybírat text pro každou třídu individuálně. Pokud máme třídu například se sportovním zaměřením, můžeme pro danou třídu zvolit text týkající se sportu, sportovních aktivit, olympijských her, školních sportovních soutěží apod. U tříd ostatních, pokud nejsou nějak zaměřené, můžeme texty volit dle volnočasových aktivit většiny studentů, zmiňme například počítačové hry, mobilní telefony, rodina aj.

2. Diktát jako součást dovedností poslechu

V mnoha zdrojích je diktát popsán či dokonce doporučen jako vhodné poslechové cvičení, což samo o sobě dokazuje, že diktát má pro rozvoj poslechových dovedností své uplatnění. V této kapitole zmíním některé z autorů, kteří diktát doporučují jako vhodné cvičení pro zlepšení dovednosti poslechu.

Zmiňme jako první Morleyho (1976) knihu s názvem *Listening dictation*. V této knize se můžeme dočíst, jak diktát rozvíjí základní dovednosti jazyka, a to především takzvané *discriminative listening*. U tohoto typu poslechu není zásadní porozumění významu slov či vět, ale především rozlišení odlišnosti zvuků. Pomocí tohoto typu poslechu můžeme odlišit různé hlasy, přízvuky nebo například pocity či náladu mluvčího.

Davis a Rinvoluceri (2003) mezi několika důvody, proč diktát používat, ho popisují jako vhodné poslechové cvičení určené pro celou třídu, ale také pro rozvoj poslechových dovedností. Dodávají, že diktát je jedno ze cvičení, které je realizovatelné pro celou třídu za krátkou dobu, a které navíc přinutí všechny studenty aktivně poslouchat.

Diktát je přínosný pro rozvoj poslechu i podle Hughese (1990). V knize *Testing for Language Teachers* se uvádí především takzvaný *partial dictation*. Tento typ diktátu je též často uváděný jako diktát alternativní a jedná se o protiklad diktátu tradičního. Právě diktáty alternativní mají podle Hughese (1990) velký přínos pro rozvoj poslechových dovedností.

English Language Education Section v příručce *Using Dictation to Develop Pupils' Listening and Writing* (2011) diktátu také přisuzují rozvoj řady poslechových dovedností a zlepšování zaznamenávání slyšeného textu.

Diktátu pro rozvoj dovednosti poslechu se rovněž věnuje i Ur (2002). Diktáty doporučuje pro rozvoj poslechu, a to jak poslechu samotného (tzv. *perception* nebo *hearing*), tak i jeho porozumění (tzv. *comprehension*). Odlišnosti těchto výrazů se budu věnovat v samostatné podkapitole 2.1.1. *Rozdíl mezi hearing a comprehending*.

2.1. Efektivnost diktátů pro rozvoj dovednosti poslechu

Diktát je v příručce *Using Dictation to Develop Pupils' Listening and Writing* (2011) realizovaný English Language Education Section popsán jako vhodné cvičení pro rozlišení zvuků, přízvuků a intonací. Rovněž pomáhá správně zapisovat slova, protože studentům pomáhá:

rozlišit odlišné zvuky souhlásek:

walk / talk

zaměňování koncových souhlásek:

maskl / mastl

ale stejně tak i rozlišit samohlásky:

sit / sat.

U slov s podobnou výslovností může studentům pomoci zvolit správné slovo dle kontextu, jak si můžeme všimnout na příkladu:

My brother does not like to eat meat (not meet).

Pomáhá tak studentům rozeznávat hlavní myšlenky, klíčová slova v textu a porozumět souvislostem mezi myšlenkami.

Mimo jiné je to i vhodný prostředek, jak studenty naučit zapisovat si poznámky, definováno jako takzvané *note-taking skills*. Učitel může studentům poskytnout názorné strategie, jak efektivně zapisovat, co studenti slyší. Zmiňme například pomůcku, že studenti nemusí zapisovat vše, co slyší, ale jen klíčová slova nebo jen části vět. K rozvoji takzvanému *note-taking skills* mohou přispět *running dictation*, *music dictation*, *dictogloss* nebo *key word dictation*. Podrobnou typologii diktátů podávám v kapitole 4. *Typologie diktátů*.

Mimo to jsou studenti během poslechu, tady poslechem myslíme diktovaný text, nuceni věnovat pozornost kohezivním výrazům, které logicky propojují myšlenky. Tím, že je slyší a zapisují, se dané kohezivní výrazy učí používat a později je díky tomu mohou být schopni použít například při své vlastní produkci.

I like painting, so I joined the Art Club.

2.1.1. Rozdíl mezi hearing a comprehending

Poslech je tvůrčí aktivita, kterou řadíme k pasivním dovednostem, takzvaným *receptive skills*. Poslechu se při výuce cizích jazyků přisuzuje čím dál větší důležitost, neboť je poslech nezbytný nejen pro komunikaci ve třídě, ale i mimo ni. Pokud však chceme studenty tuto dovednost naučit, musíme si být vědomi, že *comprehending*, tedy schopnost porozumět, bez *hearing*, tedy schopnosti slyšet, není možné. Rivers (1980) vysvětluje rozdíl mezi těmito termíny na následujícím příkladu.

„I find her quite incomprehensible.“

Tento příklad nám názorně vysvětluje rozdíl mezi těmito termíny. Posluchač v tomto případě byl zřejmě schopen slyšet mluvený projev (*hearing*), nicméně z jistého důvodu si posluchač nemohl propojit význam slova v situačním kontextu (*comprehending*). Ta samá situace může nastat i během jakéhokoli poslechového cvičení, kdy studenti slyší mluvený text, nicméně mu nemusí být schopni porozumět. Promluvě nemusí rozumět nejen kvůli slovní zásobě, gramatice či výrazům, které jsou pro ně neznámé, ale je třeba také zdůraznit, že studenti nemusí chápat i promluvu, ve které jsou schopni identifikovat a rozumět všem jazykovým jednotkám.

Rozdíl mezi těmito výrazy zmiňují především z toho důvodu, že je důležité pro učitele vědět, že když studentům dáme najednou poslechové cvičení, v tomto případě diktát, bez kontextu či bez uvedeného tématu, studenti nemusí porozumět smyslu, i když třeba budou znát veškerou slovní zásobu, gramatiku či obraty v ní použité. Před poslechem by studenti tedy měli být vždy seznámeni alespoň s tématem daného poslechu.

Stejně tak bychom měli zvážit, zda se v poslechovém cvičení nevyskytují slova, gramatika či obraty studentům neznámé, kvůli kterým by studenti textu nerozuměli.

2.1.2. Porozumění textu a opakování

Během diktátu, když studenti zapisují text, který slyší, musí zapojovat krátkodobou paměť, neboť si slyšený text musí zapamatovat do doby, než ho písemně zaznamenají. Text diktátu studenti standardně slyší třikrát. Poprvé, když se snaží porozumět textu jako celku, poté při diktování s dostatečnými pauzami k zaznamenání a naposledy při kontrole zapsaného textu. Opakování a zapamatování si textu na krátkou chvíli hraje u diktátu tedy

velkou důležitost. Abychom si však text nebo jeho část mohli na krátkou chvíli zapamatovat, je třeba mu zcela rozumět.

Na porozumění textu, tedy *comprehending*, se mimo jiné zaměřuje i Ur (2002, str.128), který poukazuje na jeho důležitost u opakování.

Představme si situaci, kdy si na 5 sekund pustíme poslech v jazyce, o kterém nic nevíme a zkusme promluvu zopakovat. Zjistíme, že promluvu nebudeme schopni zopakovat, ačkoli třeba některé jazykové jednotky budou podobné.

Nyní si představme, že si na 5 sekund pustíme poslech v jazyce, ve kterém mluvíme plynule a opět to zkusíme zopakovat. V tomto případě zjistíme, že s většími či menšími obtížemi promluvu budeme schopni zopakovat, a to s patřičnou intonací a přízvukem.

Z příkladů vyplývá, že pokud chceme text správně zopakovat, musíme pozorně poslouchat nejen všechny zvukové jednotky (*hearing*), ale musíme promluvě i dostatečně porozumět (*comprehending*). Právě z tohoto důvodu je opakování při poslechových cvičeních tak důležité. Po studentech můžeme chtít zopakovat například následující výměnu informací:

“Where are you going?”

“Outside – are you coming?”

Opakování však nemusí být jen formou mluvenou, ale i formou písemnou. Vhodným příkladem poslechového cvičení, které je založené na opakování pomocí písemného zaznamenávání, je právě diktát. Ur (2002) dodává, že diktát je vhodné cvičení, pomocí kterého u studentů můžeme zkontrolovat poslech, porozumění i pravopis. Pokud student bude promluvě rozumět a bude schopen rozpoznat všechny jazykové jednotky dané promluvy, bude ji i schopen správně zaznamenat v písemné formě, i když třeba s chybami v pravopisu.

O vztahu mezi opakováním a porozuměním můžeme říci, že je dvojsmyslný. Nejen, že lépe opakujeme slova či věty, kterým rozumíme, ale také jim snáze porozumíme a naučíme se je, když je budeme opakovat.

2.2. Výzkum prokazující rozvoj dovednosti poslechu u diktátů

Na to, zda diktát skutečně zlepšuje dovednosti poslechu, se zaměřili i Kiany a Shiramiry (2002), kteří na toto téma v roce 2000 v jazykové škole Kish zrealizovali výzkum. Cílem tohoto výzkumu bylo zjistit, zda se liší poslechové dovednosti u studentů, kteří diktáty dělají pravidelně, v porovnání se studenty, kteří diktát v hodinách angličtiny nedělají.

Výzkumu se účastnili muži ve věku 20 až 35 let a celkem 60 zúčastněných bylo rozděleno do 4 tříd. Všichni studenti byli stejné jazykové úrovně, neboť před výzkumem docházeli na stejné jazykové kurzy po stejně dlouhou dobu. Jednalo se o studenty anglického jazyka základní úrovně, tedy takzvané *elementary level*. Aby bylo zaručené, že všichni zúčastnění mají stejnou jazykovou úroveň, museli prokázat své jazykové dovednosti na vstupním testu, který mimo jiné zahrnoval i poslech. Výsledky testu skutečně prokázaly, že všichni zúčastnění mají srovnatelnou úroveň angličtiny, tedy samozřejmě i úroveň poslechových dovedností.

Vyučující Ebrahim Shiramiry tyto čtyři třídy rozdělil na dvě skupiny a výuku zaměřil pouze na poslechová cvičení. První skupina studentů, tedy první dvě třídy, byla vyučována pouze dle učebnice, ze které se zaměřili pouze na poslechová cvičení.

Druhá polovina studentů, tedy zbylé dvě třídy, byla vyučována nejen dle poslechů z učebnice, ale výuka byla ještě doplněna o 11 diktátů. Úryvky či texty určené pro diktát byly krátké, každý z nich obsahoval kolem 100 slov a každý z diktátů trval kolem 10 až 15 minut. Shiramiry dodává, že pro diktáty byly zajištěny vhodné podmínky, tedy kvalita nahrávek byla dobrá a během diktátu bylo ve třídě ticho.

Co se týče samotného průběhu diktátů, jednalo se o nahrávky pouze rodilých mluvčích a konverzace z učebnice. Studentům bylo vždy před diktátem uvedeno téma nahrávky a teprve poté si poslechli celou nahrávku najednou. Během druhého poslechu byla nahrávka po částech zastavována a studenti museli zapisovat, co slyšeli. Jako poslední krok byla určena kontrola. Nahrávka byla spuštěna potřetí a studenti si kontrolovali, zda měli text správně zapsaný.

Na konci pololetí, tedy na konci samotného výzkumu, studenti obou skupin opět podstoupili poslechový test. Cílem tohoto závěrečného testu bylo srovnat poslechové dovednosti skupiny, která se zaměřila pouze na poslechy z učebnice, se skupinou, jejíž výuka byla doplňována o diktáty. Výsledky ukázaly, že studenti, kteří diktáty dělali, z poslechových dovedností dosáhli mnohem lepších výsledků než skupina druhá.

Závěr tohoto výzkumu prokazuje, že pravidelný či častý diktát prokazatelně rozvíjí poslechové dovednosti anglického jazyka. Jako možné důvody, proč diktát rozvíjí poslechové dovednosti, Kiany a Shiramiry (2002) uvádí následující:

- Studenti skupiny, která byla doplněna o diktáty, byli nuceni poslouchat pozorněji, neboť museli rozpoznat každou jazykovou jednotku cílového jazyka.
- Během pauz u diktátu byli studenti vybízeni si každou část rozhovoru zapamatovat do chvíle, než ji písemně zaznamenali, což mohlo rozvíjet jejich krátkodobou paměť a propojování slyšené podoby s písemnou podobou slov v angličtině.
- K lepšímu porozumění diktáty přispívají i tím, že nahrávky jsou namluveny pouze rodilými mluvčími. Porozumět rodilému mluvčímu anglického jazyka bude pro studenty samozřejmě náročnější než porozumět jejich učiteli anglického jazyka, ať už kvůli výslovnosti, rytmu, přízvuku ve větě, nepřízvučnosti slov, intonaci či vázání. Tím, že studenti pomocí diktátu při tomto výzkumu slyšeli více nahrávek s rodilým mluvčím, jim pomohlo snáze rozpoznávat slova, uvědomit si odlišnosti ve výslovnosti angličtiny od jejich rodného jazyka.
- Diktáty také mohou studenty motivovat. Pomocí diktátu si totiž mohou uvědomit své slabiny v poslechu a porozumění rodilému mluvčímu a více se snažit zlepšit jejich poslechové dovednosti a být schopen tak přímo analyzovat každou jazykovou jednotku mluvené řeči.

3. Diktát jako součást dovedností psaní

Zlepšit jazykové dovednosti žáků je v cizím jazyce vždy velmi náročné. V dnešní době, kdy se důraz klade především na komunikaci, tedy na mluvený projev a porozumění slyšenému textu, se rozvoj dovedností psaní pro studenty stává o to náročnější. Studenti psaní nemají v oblibě. Valdés (2012) uvádí, že možná z následujících důvodů:

- studenti se domnívají, že na psaní nemají dostatečnou úroveň jazyka
- myslí si, že sepsaný text musí být gramaticky zcela správně
- myslí si, že se od nich očekává, že vyprodukují bezchybný text hned na první pokus
- v porovnání s mluvením, po psaní studenti po sobě zanechají sepsaný text, který je trvalejšího charakteru než promluva při mluvení, z čehož mají také strach.

Valdés (2012) dodává, abychom u studentů zlepšili dovednosti psaní, je nezbytné studenty naučit psát koherentně, s patřičnými gramatickými jevy, slovní zásobou a samozřejmě také se správným pravopisem. Právě v tomto případě je třeba zmínit diktát, u kterého se sice zdá, že rozvíjí především poslechové dovednosti, nicméně má své uplatnění i pro rozvoj psaní. Během diktátů dochází k zaznamenávání slov, vět či textů, takže spojitost mezi diktátem a psaním tu zajisté je. Kdy o psaní můžeme vlastně hovořit, nám definuje Anglicko-český výkladový slovník (1998):

„*Writing* je něco, co bylo napsáno nebo vytištěno v písemné podobě.“

„Jako *writing* můžeme označit jakýkoli písemný projev.“

Diktát můžeme považovat za aktivitu, která přispívá k rozvoji psaní u žáků. Tuto informaci potvrzuje hned několik autorů, kteří ve svých pracích diktát popisují jako vhodnou metodu mimo jiné právě pro psaní. Zmiňme například Ezenwosu (2011):

„*Dictation is a **writing activity** that involves **writing down** what someone says or reads out as it is being said or immediately after it is said... Dictation ensures attentive listening, concentration and **teaches students to write from dictation.***“

Obdobně argumentuje i Morris (1983):

*„Dictation is a technique which can be used both as a testing technique and more importantly as a learning activity which helps students develop their accuracy in listening and **writing**, and reinforces structure and vocabulary.“*

Diktáty z pohledu rozvoje psaní zlepšují pravopis studentů v daném jazyce. Mimo jiné nutí studenty pečlivě poslouchat to, co zapisují, což může přispívat i k nevědomému přemýšlení v anglickém jazyce. Je třeba dodat, že pomocí diktátů se studenti mohou dostat k zajímavým textům, které by třeba jinak nečetli. Výběr vhodných textů může studenty motivovat a je pravděpodobné, že čím víc studenti v daném jazyce čtou, o to jednodušší jim psaní může připadat.

Diktát pro rozvoj psaní může být vhodný především pro začátečnické úrovni, takzvané *elementary level*. Ve chvíli, kdy se studenti učí jazyk teprve chvíli, se mohou v daném cizím jazyce cítit nejistí, ať už kvůli nedostatečné slovní zásobě, slovním spojením či obrátům nebo kvůli nedostatečné znalosti gramatiky daného jazyka. Protože studenti u tradičního diktátu zaznamenávají vše, co slyší, zapisují si tak například i obraty, které jsou studentům třeba známé, nicméně sami by je nepoužili. Pomocí diktátů tak studenti musí věnovat pozornost daným slovním obrátům, slovní zásobě nebo gramatickým jevům minimálně třikrát. Poprvé, když diktovaný text nejdříve jen poslouchají. Podruhé, když daný text zapisují a potřetí, když sepsaný text po sobě kontrolují. Tím, že danou slovní zásobu, gramatiku, kohezivní výrazy či jazykové obraty studenti slyší a vidí minimálně třikrát, diktát může studentům pomoci je správně používat. Pomocí diktátů si například kohezivní výrazy mohou natolik osvojit, že je následně mohou používat při vlastní produkci. Pomocí diktátů se rovněž studenti mohou umět lépe vyjádřit v cizím jazyce, v tomto případě v angličtině, s tím, že vhodně propojují slovní zásobu a gramatiku, která je v kontextu, jak uvádí Prodromou (1983).

Tento třífázový diktát popisuje Manzi (1992) a je často definován jako diktát tradiční. Výhodou tradičního diktátu z pohledu rozvoje psaní je především to, že zlepšuje pravopis žáků.

Nicméně diktát nemusí být jenom v tradičním pojetí, ale můžeme ho samozřejmě jakkoli pozměnit tak, aby více zlepšoval dovednosti psaní u žáků. Studentům můžeme

například nadiktovat jen část textu nebo příběhu a studenty můžeme příběh nechat dokončit. Obdobně studentům můžeme nadiktovat jen slova, pomocí kterých mají vymyslet svůj vlastní příběh. Až po sepsání vlastních příběhů studentům můžeme i nemusíme přečíst originální příběh, ze kterého jsme slova čerpali. Možností, jak diktát přizpůsobit pro rozvoj psaní v angličtině je mnoho a záleží vždy na tvůrčí činnosti učitele, jak k diktátu bude nebo chce přistupovat.

3.1. Příklady diktátů, které přispívají k rozvoji psaní ve výuce anglického jazyka

Davis a Rinvoluceri (2003) v kapitole pod názvem *Text reconstruction* uvádí několik příkladů diktátů, které přispívají k rozvoji psaní u žáků v anglickém jazyce. V úvodu této kapitoly vysvětlují, že cílem těchto diktátů je procvičit psaní s pomocí textů, které studenti slyšeli, ať už z nahrávky, od učitele nebo od svého spolužáka. V této podkapitole zmíním některé z nich, abych ukázala, že diktát má pro rozvoj psaní své uplatnění.

První z uvedených diktátů je tzv. *whistle gaps*. Studentům se u tohoto diktátu rozdává text, ve kterém záměrně chybí některá slova. Zatímco učitel text studentům čte, studenti musí zapsat slova do prázdných míst v textu. Namísto prázdných slov učitel při předčítání například zapíská. Při této aktivitě musí studenti dávat pozor na význam slova, který doplňují.

Dalším diktátem je tzv. *words → dictation → story*. Učitel napíše na tabuli různá slova, nejlépe na jedno téma. Počet slov záleží na počtu žáků ve třídě. V tomto případě, který je uvedený v knize Davise a Rinvoluceriho (2003), jsou použita slova z příběhu *The Hare and the Tortoise*, který třída v nedávné době dělala. Poté studenty, jednoho po druhém, učitel požádá, aby přistoupili k tabuli, zakroužkovali libovolná dvě slova a s vybranými slovy vymysleli větu. Tu nadiktují svým spolužákům, kteří si ji zapíší. Student například zakroužkuje slova *stupid* a *home* a vymyslí a nadiktuje například větu: „*The stupid man went home.*“ Ostatní si větu zaznamenají. Poté přistoupí k tabuli jiný žák, zakroužkuje jiná dvě slova na tabuli a vymyslí na ně jinou větu. Tu si opět ostatní studenti zapíší. V tomto procesu se vystřídá 10 až 15 žáků. Poté učitel studenty vyzve, zda si vzpomenou na příběh o *The Hare and the Tortoise*. Studenty rozdělí do skupin a nechá je příběh sepsat.

Dalším diktátem, který přispívá k rozvoji psaní v angličtině, je takzvaný *piecing it together*. Učitel studentům rozdá pracovní list, na kterém jsou zpřeházené věty, ale i části vět. Mělo by se jednat o text, který všichni studenti znají. Učitel studentům text nejdříve dvakrát přečte, teprve poté studenty nechá si rozházený text prostudovat. Následně studentům text přečte potřetí a poté je na studentech, aby text vlastní rukou přepsali tak, jak šel za sebou.

Mezi mnoha dalšími diktáty, které Davis a Rinvoluceri (2003) popisují, je i takzvaný *dictogloss*. Cílem tohoto diktátu je přimět studenty si z diktovaného textu udělat své vlastní poznámky, na základě kterých poté budou tvořit vlastní texty. Učitel vybere například přiměřeně dlouhou větu, která bude odpovídat jazykové úrovni žáků. Jako příklad Davis a Rinvoluceri (2003) uvádí následující větu:

We will no longer accept your doctor's statement as proof of unfitness for work, as we feel that if you are able to go to the doctor's you are able to come to work.

Učitel studentům nejdříve vysvětlí, že jim přečte větu nahlas pouze dvakrát. Studentům dovysvětlí, že si mají zapsat klíčová slova z toho, co bude předčítáno. Ze svých poznámek se pak studenti pokusí sepsat co nejpodobnější větu, kterou učitel předčítal. Studenti mohou pracovat ve dvojicích či skupinách. V poslední části tohoto diktátu studenti přicházejí k učiteli porovnat vlastní verzi věty s verzí původní.

4. Typologie diktátů

Diktát má mnoho podob. Z pohledu funkce diktátu rozlišujeme diktát cvičný, který slouží k procvičení a upevnění učiva, a diktát kontrolní, pomocí kterého si ověřujeme znalosti žáků, jak uvádí Prodromou (1983).

Jak jsem zmínila v předchozích kapitolách, odlišujeme i diktát tradiční od diktátů alternativních, často zvaných jako *partial dictations*. Speer (1980) tradiční diktát od diktátu alternativního odlišuje tím, že u tradičního diktátu vždy dodržujeme přesný postup. Tedy nejdříve celý text studentům přečteme. Poté text čteme znovu, nicméně již s dostatečnými časovými prodlevami, ve kterých si studenti zapisují vše, co slyší. V poslední části tradičního diktátu si studenti kontrolují správnost zapsaného textu. Pokud tento tradiční postup diktátu jakkoli pozměníme, poté hovoříme o takzvaném *partial dictation*.

Z pohledu cílů diktátů existují jeho další typy, které mohou být využity při hodinách anglického jazyka na základní škole. Nicméně je třeba dodat, že typologie diktátů se značně liší a dovoluji si tvrdit, že téměř každý zdroj podává odlišnou typologii diktátů. Abych poukázala na jejich odlišnost, srovnám typologii diktátů dvou následujících zdrojů.

Sawyer a Silver (1961) podávají obecnější rozdělení, neboť rozlišují pouze 4 základní typy, a to *phonemic item dictation*, *phonemic text dictation*, *orthographic item dictation* a *orthographic text dictation*.

Podrobnější typologii pak pro srovnání uvádí English Language Education Section v příručce *Using Dictation to Develop Pupils' Listening and Writing* (2011). Jako první uvádí takzvaný *phonics dictation*, jehož cílem je propojování či rozpoznávání zvuků s formou psanou. Dále také uvádí *picture dictation*. Důležitý vliv na osvojení slovní zásoby má i *theme-based free dictation*. Mezi další typy diktátů jsou zařazeny *'Bad Cold' dictation*, *music dictation* nebo *running dictation*. V neposlední řadě je třeba zmínit *dicto-comp* nebo také *dictogloss*, které se zaměřují na práci s textem a se slovní zásobou daného diktátu. *Key words dictation* se naopak soustředí na rozvíjení dovedností psaní.

Na základě načtené literatury v této kapitole podám vlastní typologii diktátů takzvaných *partial dictations*, které rozlišuji na 5 základních typů, a sice na diktáty fonetické, obrázkové, jednoslovné, hudební a otevřené. V následujících podkapitolách se budu každému typu diktátu věnovat zvlášť a ke každému z nich uvedu ilustrační příklady. Všechny

uvedené ilustrační příklady diktátů budou vycházet z knihy Davise a Rinvolucrího (2003) *Dictation – New methods, new possibilities* a nebo z příručky *Using Dictation to Develop Pupils' Listening and Writing* (2011) realizovaný English Language Education Section.

4.1. Diktáty fonetické

Mezi tento typ diktátu můžeme zařadit z výše zmíněného rozdělení *phonemic item dictation* nebo také *phonics dictation*. Fonetické diktáty se zaměřují na zvukovou podobu souhlásek a samohlásek a rozvíjí tak u studentů fonologické povědomí anglického jazyka. Studenti si při tomto diktátu propojují mluvenou formu daného jazyka s formou psanou.

Tento typ diktátu je vhodný především pro studenty začátečnické úrovně anglického jazyka. Výslovnostních zvláštností a nepravidelností je v angličtině hned několik. Uvedme si pro představu extrémní příklad, kdy student slyší souhlásku /s/ a má ji písemně zaznamenat. Avšak tato výslovnostní hláska může korespondovat s různými typy zápisu: *s, ss, se, 's, c, ce, sc, st, sw, ps, sce, sse, sch, sth* nebo dokonce *tz*. Jedná se samozřejmě o extrémní příklad a je třeba dodat, že vždy záleží na daném slově a kontextu, nicméně tento příklad poukazuje na to, jak obtížný diktát pro začátečníky může být. Davis a Rinvolucrí (2003) uvádí několik následujících příkladů fonetických diktátů.

U fonetických diktátů se můžeme zaměřit například na kontrast či srovnávání slov v angličtině, či jen srovnávání a rozpoznávání souhlásek. Pomocí diktátu tak můžeme například procvičit výslovnost sufixu - *ed* minulého času v angličtině. Davis a Rinvolucrí (2003) tento diktát nazývají *past endings*. Učitel studenty požádá, aby si na papírech připravili tři sloupce. Jeden sloupec bude určený pro slovesa s výslovností koncovky -*ed* /t/, druhý sloupec s výslovností /d/ a poslední sloupec s výslovností /ld/ jako můžeme vidět na příkladu.

T	D	ID
/t/	/d/	/ld/
pushed	pulled	started

Učitel vybere 20 sloves, která by měla být studentům známá, a nadiktuje je studentům s koncovkou -*ed*. Studenti slovesa zapisují a přiřazují je do vhodného sloupce.

Davis a Rinvoluceri (2003) navrhuji například následující seznam sloves.

*opened, listened, laughed, played, offered, cleaned, closed, talked, cried, called, needed,
mended, wished, hated, missed*

Po nadiktování sloves učitel studenty nechá pracovat se slovníky, ve kterých mají studenti vyhledat sufix *-ed*. Ve kvalitním slovníku by podle Davise a Rinvoluceriho (2003) měli studenti najít následující vysvětlení:

po souhláskách /p/, /k/, /f/, /θ/, /s/, /ʃ/ a /tʃ/ se sufix *-ed* vyslovuje /t/

po souhláskách /t/ a /d/ se sufix *-ed* vyslovuje /ɪd/

po zbývajících souhláskách a samohláskách se sufix *-ed* vyslovuje /d/.

V poslední části diktátu takzvaného *past endings* studenti daná slovesa diktují zpět učiteli. Učitel je zapisuje na tabuli a přiřazuje je ke správným sloupcům. Cílem je nejen kontrola správnosti a oprava pro studenty, ale také procvičení správné výslovnosti.

Jako další příklad fonetického diktátu uvádí příklad takzvaného *silent letters*. Tento diktát začíná úvodní aktivitou, při které učitel napíše na tabuli dvě slova: *answer* a *listen*. Poté slova studentům přečte a požádá, aby podtrhli písmena, která se nevyslovují. Poté studentům vysvětlí, že jim bude diktovat seznam slov a jejich úkolem bude slova nejdříve jen zapsat. Učitel by měl diktovat slova, která jsou studentům známá. Při druhém čtení už studenti u daných slov podtrhávají němé hlásky. Davis a Rinvoluceri (2003) uvádí následující příklady.

sandwich, crumb, knee, Christmas, half, wrong, wakk, foreign, whistle, bought, bomb, chalk

Když všichni studenti mají zapsáno, mají prostor k tomu zkontrolovat své výsledky se svými spolužáky či pomocí slovníků. V poslední části tohoto diktátu studenti daná slova čtou nahlas učiteli, čímž zkontrolujeme správnou výslovnost žáků. Cílem tohoto diktátu je dát studentům povědomí o korespondenci fonémů a grafémů. Seznam slov opět můžeme pozměnit například podle tématu hodiny.

Tento diktát můžeme mimo jiné pozměnit například tím, že studenty nenecháme slova zapisovat, ale dáme jim slova již předtištěná. Jejich úkolem pak bude pouze podtrhat písmena, která se nevyslovují, nebo napsat vedle slov počet vyslovovaných a nevyslovovaných písmen v daném slově.

4.2. Diktáty obrázkové

Obrázkové diktáty mohou mít mnoho podob. Obecně můžeme říct, že hovoříme o obrázkovém diktátu v případě, když jsou během diktátu využity obrázky.

Mezi obrázkové diktáty můžeme řadit i takové diktáty, které využívají metodu T.P.R. Zkratka T.P.R. odpovídá anglickému výrazu *Total Physical Response* (dále jen T.P.R.). T.P.R. se zabývá Asher (2003), který ji popisuje jako metodu, při které učitel dává žákům instrukce, a žáci na ně reagují fyzickou reakcí. Studenti v tomto případě dělají, napodobují, případně opakují, co učitel říká či dělá, a pomocí toho se učí významům slov bez nutnosti překládání. Příkladem T.P.R. mohou být pokyny na pohybovou reakci typu „*Sit down.*“, „*Turn left.*“ nebo „*Jump.*“. Do metody T.P.R. však můžeme zařadit i například následující pokyny:

„*Draw a ball! Now, draw a star next to the ball!*“

Diktáty tohoto typu mohou učiteli sloužit jako ukazatel toho, jak studenti slyšenému textu rozumí. Studenti v tomto případě nejsou vyzváni psát, ale kreslit nebo případně dokončit obrázek dle toho, co jim učitel předčítá nebo co slyší z nahrávky. Jedná se o zábavnou formu, která může upevnit slovní zásobu nebo gramatiku daného jazyka. Učitel by se při tomto diktátu měl ujistit, zda studenti mají mezi pauzami dostatek času obrázky nakreslit předtím, než přejdou k dalšímu kroku.

Mezi obrázkové diktáty můžeme zařadit i například takzvaný *running dictation*. Studenti jsou u tohoto typu diktátu rozděleni do skupin a v každé skupině si zvolí jednoho 'běžce' a ostatní členové skupiny jsou 'zapisovatelé'. Obrázky, které jsou v tomto diktátu použity, jsou umístěné daleko od týmů, například na druhé straně třídy. Úkolem běžce je doběhnout na místo, kde je diktát umístěn, zapamatovat si část diktátu a doběhnout zpět do skupiny, kde žák spolužákům sdělí, respektive nadiktuje, co si z diktátu pamatuje, a ostatní členové skupiny to zapisují. Zapisovatelé se běžce mohou ptát na správný pravopis, interpunkci či výslovnost. Cílem je tímto způsobem zapsat celý obsah diktátu, který se nachází na druhé straně místnosti. Skupina, která má diktát zaznamenaný co nejpřesněji, vyhrává.

Tento diktát může mít mnoho podob, neboť existuje mnoho způsobů, jak ho můžeme pozměnit či přizpůsobit dané skupině žáků. Studentům můžeme dát například časový limit, do kdy musí být diktát zaznamenaný. Nebo v každé skupině zvolíme jednoho 'běžce' jen na

jedno kolo, což znamená, že by se během aktivity prostřídali všichni studenti jako běžci, tedy všichni studenti by si museli zapamatovat alespoň jednu část diktátu a ostatním tuto informaci předat. Stejně tak nemusí být ve skupině zapisovateli všichni, ale jen jeden z nich s tím, že ostatní během zapisování kontrolují správný pravopis a interpunkci. Mimo jiné samotným diktátem nemusí být jen obrázky, ale diktovat může i samotný učitel ústně například formou šeptání. Stejně tak v tomto diktátu můžeme obrázky zaměnit za text či úryvky textu, poté už bychom však tento typ diktátu nemohli zařadit do diktátů obrázkových. Studenti by si tak museli zapamatovat slyšený text a přesně ho předat zapisovateli ve skupině. Výhodou tohoto diktátu rovněž je, že zahrnuje všechny řečové dovednosti, tedy poslech, mluvení, čtení i psaní zároveň.

4.3. Diktáty jednoslovné

Jednoslovné diktáty jsou vhodným prostředkem především k rozvoji slovní zásoby. Tento typ diktátu podporuje samostatné učení a pomocí témat rozvíjí a upevňuje slovní zásobu.

Mezi jednoslovné diktáty můžeme zařadit například *theme based dictation*. Studenti v tomto typu diktátu mají napsat co nejvíce slov souvisejících s daným tématem. Studenti během těchto aktivit mohou být namotivováni natolik, že sami vyhledávají novou slovní zásobu, která souvisí s tématem, často i nad rámec učebnice.

Jednoslovnými diktáty se zabývají i Davis a Rinvoluceri (2003), kteří ve svém díle uvádí několik příkladů tohoto typu diktátu. Jeden z nich nazývají *connections*. Studentům se v tomto případě nadiktují například následující slova:

picture, turn over, button, soap, interference, channel, zigzag, presenter, aerial, news

a úkolem studentů je odhadnout, jakému tématu či předmětu daná slova odpovídají. V tomto případě by se jednalo o *television*. Úroveň slovní zásoby by opět měla odpovídat jazykovým znalostem žáků.

O jednoslovných diktátech můžeme hovořit i v případě, že studentům dáme předtištěný text, ve kterém budou záměrně vynechána některá slova. Studenti budou muset slova doplnit podle slyšeného textu. Diktovaný text může číst učitel, jeden ze spolužáků, spolužáci sobě navzájem například ve dvojicích nebo studenti mohou slova doplňovat podle

nahrávky namluvené rodilým mluvčím. Diktátu tohoto typu by odpovídal i tzv. *'Bad Cold' dictation*.

V *'Bad Cold' dictation* učitel čte studentům text jako obvykle, nicméně některé slova z textu jsou záměrně vynechána. Namísto slov, která učitel nevysloví, například kýchne nebo zakašle. Studenti jsou vyzváni tyto mezery vyplnit vhodnými slovy, přičemž studenti musí uplatňovat gramatická pravidla a volit vhodnou slovní zásobu dle kontextu. Pokud by tento diktát byl pro studenty náročný, můžeme ho zjednodušit například tím, že v textu vynecháme pouze slova stejného slovního druhu, tedy například pouze podstatná jména, přídavná jména, zájmena aj. Učitel by měl studenty vždy informovat předem, zda vynechaná slova jsou jen jednoho slovního druhu či nikoli, případně o jaké slovní druhy vynechaných slov se v textu jedná.

4.4. Diktáty hudební

Hudební diktáty odpovídají rozdělení z English Language Education Section (2011), v němž jsou nazvány v angličtině *Music dictation*. Za hudební diktáty považujeme takové diktáty, při kterých je využita hudba. Jedná se o zábavnou formu učení, neboť se studenti mohou učit například pomocí anglických písní.

Může se jednat o poslech písně, během kterého studenti do textu písně musí doplňovat slova nebo věty, která v textu chybí. Tím, že se některá slova nebo části textu v písni opakují, si studenti mohou danou slovní zásobu nebo například ustálená spojení lépe osvojit. Učitel by měl při výběru písně vždy zvážit, zda jazyková úroveň textu písně, její srozumitelnost a rychlost odpovídá znalostem a dovednostem žáků.

4.5. Diktáty otevřené

Otevřenými diktáty se myslí ty diktáty, při kterých jejich dokončení závisí na studentech. Tyto diktáty mají tedy otevřený konec. Cílem těchto diktátů je procvičit či rozvíjet dovednosti psaní u žáků. U otevřených diktátů tedy studenti musí vždy přispět vlastní produkcí slov, vět nebo textu.

Příkladem otevřeného diktátu je takzvaný *key words dictation*. Učitel při tomto diktátu vybere krátký text na jakékoli téma, v němž podtrhne 15-20 nejdůležitějších slov. Pouze podtržená slova poté nadiktuje studentům, kteří si daná slova zapisují. Studenti stále neznají původní text, ze kterého slova pocházejí. Nyní na základě tématu a podtržených slov

sepíše vlastní příběh. Pravidlem je, že v jejich příběhu musí zachovat pořadí slov, jak byla nadiktována. Stejně tak musí zanechat jejich formu. Když všichni studenti mají příběh napsaný, mohou si příběhy například ve dvojicích přeříkávat a porovnávat. Záleží na učiteli, zda jim na konci přečte původní text či nikoli.

Za otevřený diktát, tedy diktát, při němž studenti produkuje vlastní texty, můžeme považovat i tzv. *dicto-comp*, někdy zvaný *dictogloss*. Učitel při tomto diktátu studentům předčítá dvakrát text. Při prvním předčítání se studenti snaží porozumět textu jako celku, při druhém předčítání si zapisují poznámky či klíčová slova diktátu. Poté studenti s ostatními studenty ve skupině sdílejí informace a názory o daném diktátu. Následně s použitím klíčových slov, která si zapsali, sepíše svůj vlastní text.

Otevřeným diktátům by odpovídal i takzvaný diktát „*half the story*“. V tomto diktátě učitel studentům diktuje příběh. V některých částech diktátu však učitel studentům dá pokyn, aby příběh doplnili svou vlastní písemnou produkcí. Může se jednat o popis osoby, nějaké situace apod. Zadání volného psaní do diktátu by měl učitel říkat jiným hlasem tak, aby studenti rozpoznali zadání pro volné psaní od diktovaného textu z příběhu. Davis a Rinvoluceri (2003) pro představu uvádí následující příklad. Zadání pro volné psaní je zde uvedeno v závorkách.

Giovanni

Giovanni was having a rather heated exchange with his story teacher. She was getting more and more upset. *(Please write the first few lines of the conversation.)*

When Giovanni got home he went into the kitchen and said hello to his Mum. *(Please describe her.)*

She called the family to table and they all sat down to eat. It didn't take long for Giovanni's Mum and Dad to start arguing. *(Write their argument.)*

Giovanni couldn't stand it any longer. He left the table and went upstairs, banging the dining-room behind him. When he got into his room he shut the door and put on some music. *(Draw the music.)*

Náročnost diktovaného textu a úkoly pro volné psaní je vždy možné modifikovat pro danou skupinu žáků.

5. Dovednosti poslechu a psaní v cizím jazyce u žáků 2. stupně dle RVP ZV

Rámcový vzdělávací program pro základní vzdělávání (dále jen RVP ZV) je rozdělen do 4 hlavních částí. První část, označena písmenem A, je věnována vymezení rámcového vzdělávacího programu pro základní vzdělávání v systému kurikulárních dokumentů.

V druhé části RVP ZV, která je označena písmenem B, se můžeme seznámit s charakteristikou základního vzdělávání, které zahrnují téma školní docházky, organizaci základního vzdělávání, hodnocení a získání a ukončení vzdělání. V této části RVP ZV můžeme rovněž najít odkazy na paragrafy školského zákona.

V části C, tedy části třetí, se můžeme dočíst o pojetí a cílech základního vzdělávání. Třetí část RVP ZV je pro mou diplomovou práci zásadní, neboť zahrnuje podkapitulu týkající se cizího jazyka, v němž jsou stanoveny očekávané výstupy žáka 2. stupně základní škol. Protože se v mé práci zaměřuji na diktáty pro rozvoj dovedností poslechu a psaní, mou pozornost upoutaly především tyto dvě dovednosti.

U poslechu s porozuměním v cizím jazyce je očekávaným výstupem žáka 2. stupně podle RVP ZV (2013) následující:

- *žák rozumí informacím v jednoduchých poslechových textech, jsou-li pronášeny pomalu a zřetelně*
- *žák rozumí obsahu jednoduché a zřetelně vyslovované promluvy či konverzace, který se týká osvojovaných témat*

U psaní v cizím jazyce je očekávaným výstupem žáka 2. stupně podle RVP ZV (2013) následující:

- *žák vyplní základní informace o sobě ve formuláři*
- *žák napíše jednoduché texty týkající se jeho samotného, rodiny, školy, volného času a dalších osvojovaných témat*
- *žák reaguje na jednoduché písemné sdělení*

V části D, tedy v poslední části RVP ZV, je pozornost věnována žákům se speciálními vzdělávacími potřebami, žákům mimořádně nadaným a zásadám RVP ZV.

Informace o využití diktátů při výuce cizího jazyka se v RVP ZV (2013) nevyskytuje.

5.1. Diktáty při výuce anglického jazyka dle ŠVP jazykové školy

Před vykonáním praktické části mé diplomové práce je třeba vzít v úvahu školní vzdělávací program (dále jen ŠVP) Evropského centra jazykových zkoušek a Jazykové školy s právem státní jazykové zkoušky, s.r.o., ve které bych chtěla výzkum uskutečnit. Mým hlavním cílem je, aby hodiny anglického jazyka odučené během praktické části diplomové práce byly v souladu ŠVP této jazykové školy. V této kapitole se zaměřím na dovednosti zmíněné v ŠVP, a to pouze dovednosti psaní a poslechu. Důležité pro mou práci je mimo jiné zjistit, zda se v ŠVP dané jazykové školy vyskytuje zmínka o diktátech při výuce anglického jazyka.

Věk žáků 2. stupně základních škol odpovídá jazykovým kurzům MOVERS a FLYERS, které Evropské centrum jazykových zkoušek a Jazyková škola s právem státní jazykové zkoušky, s.r.o. nabízí a které se samozřejmě zaměřují na výuku anglického jazyka.

Kurz MOVERS je určen žákům, kteří se chystají složit mezinárodně platnou zkoušku MOVERS. Vstupní úroveň musí být blízká úrovni A1, neboť se kurz zaměřuje na aplikaci znalostí v jednotlivých dovednostech a na zvládnutí strategií nutných pro úspěšné zvládnutí zkoušky. Očekávané výstupy dovednosti poslechu a psaní na konci kurzu MOVERS jsou následující.

Receptivní řečové dovednosti (poslech)

- Žák:
- *pochopí zřetelně vyslovené instrukce a otázky a umí na ně adekvátně reagovat;*
 - *rozumí rozhovorům obsahujícím vyprávění, popis, návod a instrukce;*
 - *rozumí hlavním bodům v krátkých a zřetelných vzkazech a nahraných sděleních;*

Produktivní řečové dovednosti (psaní)

- Žák:
- *jednoduchou písemnou formou vyjádří informace o sobě a svém okolí;*
 - *písemně vyjádří souhlas a nesouhlas;*
 - *písemně požádá o informace;*
 - *napíše slova na základě daných definic;*
 - *doplní významová i některá gramatická slova do textu*

Kurz FLYERS je určen žákům, kteří se chtějí začít systematicky připravovat ke zkoušce FLYERS, a tím zvýšit svoji jazykovou úroveň. Očekávané výstupy na konci kurzu FLYERS jsou následující.

Receptivní řečové dovednosti (poslech)

- Žák:
- *pochozí vyslovené instrukce a otázky a umí na ně adekvátně reagovat;*
 - *rozumí rozhovorům obsahujícím vyprávění, popis, návod a instrukce;*
 - *rozumí hlavním bodům v krátkých a zřetelných vzkazech a nahraných sděleních a dokáže je zachytit v písemné podobě;*

Produktivní řečové dovednosti (psaní)

- Žák:
- *jednoduchou písemnou formou vyjádří informace o sobě a svém okolí;*
 - *písemně vyjádří souhlas a nesouhlas;*
 - *písemně požádá o informace;*
 - *dokáže zachytit důležité informace*
 - *napíše slova na základě daných definic;*
 - *doplní významová i některá gramatická slova do textu*

Informace o využití diktátů při výuce anglického jazyka se v ŠVP Evropského centra jazykových zkoušek a Jazykové školy s právem státní jazykové zkoušky, s.r.o. nevyskytuje.

II. PRAKTICKÁ ČÁST

Praktická část je zaměřena na využití diktátů v hodinách anglického jazyka a je rozdělena na dvě hlavní části.

V první části se věnuji projektu se žáky 2. stupně základních škol. Žáci na začátku projektu vyplní dotazník týkající se diktátů, následně po dobu čtyř sezení budou se žáky realizovat typy diktátů, které jsem zmínila v teoretické části mé diplomové práce. Každá z hodin je v této části podrobně popsána. Na konci projektu budou studenti vyzváni vyplnit obdobný dotazník jako na začátku projektu společně se žádostí o reflexi odučených hodin.

Druhá část je naopak zaměřena na spolupráci s učiteli. U učitelů anglického jazyka dané školy se v praktické části zaměřím na to, zda ve své jazykové výuce diktáty využívají a případně za jakým účelem.

6. Vymezení projektu

Výzkumný projekt se měl původně konat na 2. stupni základní školy nebo na nižším gymnáziu. Rozhodla jsem se tento projekt realizovat v Evropském centru jazykových zkoušek a Jazykové škole s právem státní jazykové zkoušky, s.r.o. Důvodem tohoto rozhodnutí bylo to, že jsem souvislou pedagogickou praxi měla již splněnou a nebylo snadné najít školu, která by mi pro projekt vyčlenila třídu. Evropské centrum jazykových zkoušek a Jazyková škola s právem státní jazykové zkoušky, s.r.o., ve které jsem projekt realizovala, se specializuje na výuku anglického jazyka a přípravu na zkoušky z anglického jazyka určené mimo jiné pro žáky 2. stupně základních škol. Nicméně i přes tuto skutečnost mi toto rozhodnutí způsobilo několik komplikací.

Především jsem neměla k dispozici třídu žáků 2. stupně základní školy. V přípravných kurzech na jazykové zkoušky je studentů této věkové kategorie sice dostatek, ale vyučovacích hodin do termínů jazykových zkoušek není tolik, abych mohla studentům narušit výuku. Z tohoto důvodu jsem musela najít žáky, kteří by se na výzkumném projektu podíleli ve svém volném čase. Formou žádosti¹ o spolupráci na výzkumném projektu jsem tedy kontaktovala rodiče, jejichž děti dochází na kurzy dané jazykové školy, zda by jejich děti měly zájem se na projektu účastnit, samozřejmě s jejich svolením.

¹ viz Seznam příloh – Příloha č. 1

Díky velkému zájmu se projektu účastnilo celkem 15 žáků, jednalo se výhradně o studenty 2. stupně z různých základních škol. Nicméně nastal další problém, a sice najít vhodnou, ale také volnou třídu v dané jazykové škole, a to nejlépe v odpoledních hodinách, neboť dopoledne mají žáci výuku na základních školách. Nakonec jsme našli vhodný termín v pondělí od 14:45 do 15:45. Projekt tedy probíhal po dobu čtyř výukových jednotek ve výše zmíněném čase, a to v měsíci lednu a únoru roku 2015.

Skupina žáků, která se projektu účastnila, samozřejmě byla nejen odlišného věku, ale i odlišné jazykové úrovně anglického jazyka. Tento fakt měl sice vliv na náročnost příprav na výukové hodiny i na samotný průběh výuky, nicméně variabilita žáků mi umožnila prokázat, že diktát může být uchopitelný pro skupiny studentů odlišné jazykové úrovně.

Během vypracovávání projektu jsem čerpala hned z několika zdrojů. Vycházela jsem nejen z rámcového vzdělávacího programu a školního vzdělávacího programu dané jazykové školy, ale konkrétní diktáty jsem čerpala především z knihy *Dictation – New methods, new possibilities*, ale i internetového zdroje *Using dictation to develop pupils' listening and writing skills* (2011), ze kterého jsem využila především nahrávek diktátů namluvených rodilými mluvčími. Diktáty jsem samozřejmě vždy modifikovala tak, aby aktivity odpovídaly jazykové úrovni žáků. Výuka probíhala převážně v anglickém jazyce.

6.1. První hodina

První hodina je věnována diktátům na téma ovoce a zelenina. Cílem hodiny je procvičit danou slovní zásobu pomocí diktátů s tím, že vybrané diktáty jsou zaměřené na rozvoj poslechu a psaní v anglickém jazyce. Na začátku hodiny, po vyplnění krátkého dotazníku, jsou pomocí brainstormingu studenti vyzváni vzpomenout si na co nejvíce druhů ovoce a zeleniny, které v angličtině znají, a nakreslit je na tabuli. Po zopakování základní slovní zásoby nezbytné pro porozumění nahrávky jsou studenti následně odkázáni na *picture dictation*. Závěr hodiny je věnován *running dictation*, který je zaměřený již na pokročilejší slovní zásobu.

6.1.1. Koncept hodiny

Téma hodiny: ovoce a zelenina

Délka trvání: 60 minut

Třída: smíšená, studenti různých škol a odlišného věku 2. stupně ZŠ

Cíle hodiny:

- používat diktáty zaměřené na rozvoj poslechu a psaní v angličtině na téma ovoce a zelenina
- zopakovat a rozšířit slovní zásobu žáků na téma ovoce a zelenina
- zahrnout do výuky alespoň jeden diktát namluvený rodilým mluvčím
- zahrnout do výuky nejen frontální a individuální výuku, ale i práci ve skupinách
- ukázat studentům, že diktáty mohou být i zábavné
- propojit slyšenou formu dané slovní zásoby s podobou psanou
- používat vhodné vazby při popisování obrázku, například: *In the picture, there is / there are...*

Organizace řízení učební činnosti:

- frontální, individuální, práce ve skupinách

Použité metody práce a typy aktivit:

- *brainstorming*
- *TPR*
- *picture dictation*
- *running dictation*
- popis obrázku

Pomůcky a materiály:

- úvodní dotazník
- pracovní list č. 1
- pracovní list č. 2
- pracovní list č. 3
- obrázky ovoce a zeleniny s popisky v angličtině
- prázdné papíry
- nahrávky diktátů, přehrávač
- tabule, barevné fixy, barevné pastelky

6.1.2. Příprava na hodinu

Při přípravě na první hodinu jsem vzala v úvahu nejen jazykovou úroveň odpovídající znalostem žáků 2. stupně ZŠ, ale také jsem si byla vědoma, že se bude jednat o třídu smíšenou, že tedy ve třídě budou žáci nejen odlišných ročníků, tudíž i věku, ale především budou rozdílné i jejich jazykové znalosti a dovednosti v angličtině. Z tohoto důvodu jsem diktáty vybírala a modifikovala natolik, aby byli aktivně zapojeni všichni studenti s ohledem na jejich jazykovou úroveň. Nejvíce jsem kladla důraz na to, aby se šikovní žáci nenudili a méně zdatní žáci naopak neztráceli.

0.- 8. minuta

V této úvodní části představím sebe i projekt a poděkuji studentům za jejich čas a ochotu se na něm podílet. Doplním, že výuku začneme anonymním dotazníkem týkajícím se diktátů v angličtině. Studenty před rozdělením dotazníku požádám, aby se nebáli rozepsat na

otázky typu *Proč...?*, s odůvodněním, že budu ráda za jakýkoli pravdivý příspěvek. Po vyplnění dotazníku jsou studenti požádáni ho odložit na druhou stranu třídy.

8.- 17. minuta

Po vyplnění dotazníku studentům představím naše dnešní téma, které je ovoce a zelenina. Pro zopakování základní slovní zásoby na toto téma využiji brainstormingu a požádám studenty, aby si vzpomněli na ovoce a zeleninu, které v angličtině znají a nakreslili je na tabuli. Ve chvíli, kdy bude na tabuli nakresleno kolem deseti základních druhů ovoce a zeleniny, nakreslím na tabuli ovoce a zeleninu z nahrávky diktátu, které předpokládám, že většina studentů nebude znát, nicméně k jeho porozumění budou zapotřebí uvést. Předpokládám, že studenti nebudou znát například slovo *an eggplant*. Pomocí obrázku a jeho popisu v angličtině nechám studenty hádat, o jaké ovoce či zeleninu se jedná.

Cílem brainstormingu je aktivovat slovní zásobu žáků na toto téma a samozřejmě uvést i klíčovou slovní zásobu z nahrávky diktátu, která bude následovat. Při této aktivitě mohou být aktivní všichni studenti bez ohledu na šíři jejich slovní zásoby. Méně zdatný student může říci a namalovat například slovo *an apple*, zatímco pokročilejší student může zmínit například slovo *a rose hip*. Díky tomu, že jsou daná slova nakreslena na tabuli, je možné význam slova odhadnout. V případě nejasností je ovoce či zelenina blíže popsána tak, aby význam slova byl jasný. V případě převládajících nejasností požádám jednoho z pokročilejších studentů, aby dané slovo přeložil do češtiny.

17.- 20.minuta

Nyní je na tabuli nakresleno několik druhů ovoce a zeleniny. Protože v nahrávce, která bude následovat, bude třeba znalost předložek místa, formou otázek tyto předložky zopakují. Ukáži na konkrétní ovoce, které jsou nakresleny na tabuli, a zeptám se studentů, kde se ovoce nachází. Jak můžeme vidět na příkladu:

Učitel: *Can you tell me where the apple is?*

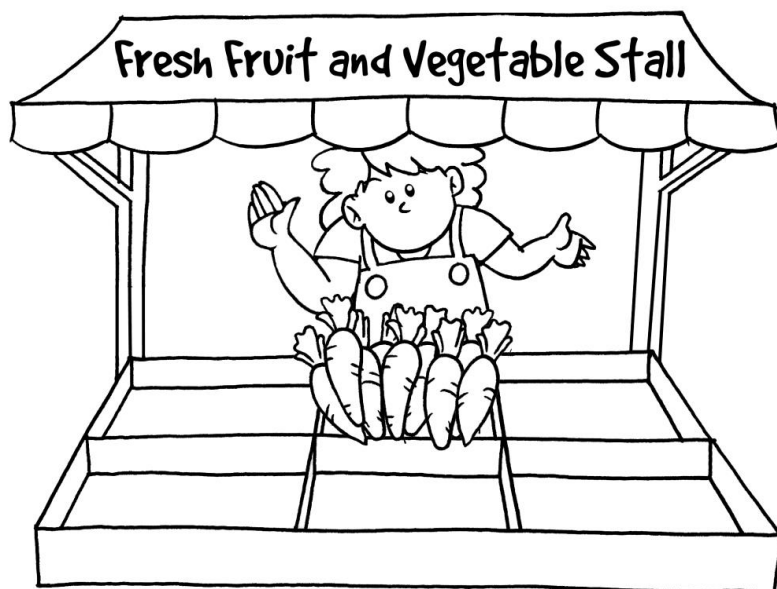
Student: *The apple is next to the eggplant.*

Učitel: *Exactly. The apple is next to the eggplant. (a ukážu na ně na tabuli)*

Cílem této aktivity je zopakovat a ověřit si, že studenti znají základní předložky místa jako například *před*, *vedle*, *nalevo* nebo *napravo*. Znalost těchto předložek je totiž zásadní pro správné vypracování následujícího diktátu.

20.- 25.minuta

V této části hodiny studenti poslouchají nahrávku a dle pokynů z nahrávky dokreslují do pracovního listu² patřičnou zeleninu a ovoce.

Obrázek 1 - Ukázka *picture dictation*

Studenty v této části hodiny nechám pracovat zcela samostatně.

25.- 27. minuta

Nyní studentům rozdám další pracovní list³, ve kterém uvidí správně zakreslený obrázek dle nahrávky. Studenty požádám, aby si své výkresy podle něj zkontrolovali. Vzápětí vysvětlím, že teď budou poslouchat další nahrávku a budou pracovat s obrázkem, který jsem jim právě rozdala a podle kterého kontrolovali své výkresy. Nyní budou studenti vybarvovat ovoce a zeleninu v obrázku podle pokynů z nahrávky. Studenty předem upozorním, že diktované barvy nemusí odpovídat skutečnosti. Po vybarvení ovoce a zeleniny studenti ke každému z nich písemně zapíší, o jaké ovoce či zeleninu se v angličtině jedná.

² viz Seznam příloh - Pracovní list č. 1

³ viz Seznam příloh - Pracovní list č. 2

Cílem této aktivity je propojit slyšenou podobu slov s formou psanou. Studenti jsou tedy odkázáni dané ovoce a zeleninu nejen vybarvit, ale i písemně je zaznamenat podle jejich přesného umístění na obrázku. Pro jejich zapsání mají přesně vyhrazené místo.

27.- 33. minuta

V této části hodiny studenti poslouchají nahrávku a podle pokynů slova písemně zaznamenávají. Ovoce a zeleninu vybarvují podle diktované barvy. Studenti pracují samostatně.

33.- 37. minuta

Někteří ze studentů jsou v této části hodiny požádáni, aby slova, která písemně zaznamenali k obrázkům, napsali na tabuli.

Cílem této aktivity je zkontrolovat, zda mají slova správně zapsána, případně poukázat na správný pravopis daných slov. Studenti si chyby opravují sami podle vzoru na tabuli.

37.- 45. minuta

V další části hodiny jsou studenti odkázáni pracovat opět se stejným obrázkem. Nicméně v této části studenty požádám, aby obrázek popsali alespoň 5 větami. Studentům předložím následující příklad:

There are many carrots in front of Mrs Chan. They are fresh.

Cílem této aktivity je rozvíjet psané dovednosti v angličtině na dané téma. Studenti v této části hodiny pracují samostatně a obrázek popisují do pracovního listu⁴.

45.- 46. minuta

V tuto chvíli požádám jednoho ze studentů, aby mi přečetl jeho nebo její věty. Následně studenty požádám, aby mi odevzdali jejich písemné práce.

46.- 60. minuta

Poslední část první hodiny je věnována *running dictation*. Studenti jsou nejdříve rozděleni do dvou skupin a každou skupinu požádám, aby si vybrala jednoho zapisovatele. Poté studentům vysvětlím, že na druhé straně třídy jsou obrázky ovoce a zeleniny s jejich

⁴ viz Seznam příloh – Pracovní list č. 3

popisky v angličtině. Jejich úkolem bude jeden po druhém ze skupiny k obrázkům přistoupit, zapamatovat si, jaké ovoce a zelenina se zde nachází a nadiktovat to zapisovateli své skupiny. Ta skupina, která bude mít všechna slova správně zapsána, získává bod. V dalším kole slova vyměním za jiná. Studenti spolu mohou komunikovat pouze v angličtině.

Cílem této aktivity je studenty přimět pracovat ve skupinách, hýbat se a procvičit si známou, ale i novou slovní zásobu na téma ovoce a zeleniny. Některá slova s obrázky, která se nachází na druhé straně třídy, a která si studenti musí na krátkou dobu zapamatovat, jsou záměrně složitější. Použiji zde známou, ale i pokročilejší slovní zásobu.

1. kolo: *an apricot, peas, a blueberry, a raspberry, a rose hip, a cabbage*

2. kolo: *a gooseberry, a carrot, a lemon, a cucumber, a radish, a strawberry*

3. kolo: *an apple, a tomato, a cherry, a banana, a melon, a pear, a peach*

4. kolo: *an eggplant, an onion, a pumpkin, red currants, a lime, grapes*

Je třeba dodat, že všechny obrázky pro tento diktát byly doplněny o popisky v angličtině. Protože jsou tato slova doplněna o barevné obrázky, studenti i přes jazykovou bariéru budou vědět, o které ovoce či zeleninu se jedná. Studenti jsou během této aktivity rovněž donuceni spolupracovat, což přispívá k odlehčenější atmosféře ve třídě.

60. minuta

Studentům poděkuji za jejich pozornost a účast na projektu a popřeji jim hezký den. Také připomenu, že se uvidíme příští týden v pondělí v ten samý čas.

6.1.3. Průběh hodiny

Před začátkem hodiny jsem do jazykové školy přišla zhruba o 30 minut dříve, abych vše řádně nachystala. Ve třídě jsem vyvětrala, zatopila, donesla chybějící židle a lavice jsem rozvrhla do tvaru U, aby se mi se studenty lépe pracovalo, ale také abych viděla, jak dané diktáty zvládají. Mimo jiné jsem si připravila kopie pracovních listů a zkontrolovala nahrávky, zda jdou přehrát.

Všichni studenti přišli včas, takže hodina začala přesně v 14:45. Hodina probíhala podle plánu. Začali jsme tedy úvodem, kde jsem sebe i projekt představila. Poté jsme pokračovali vyplněním dotazníku, od kterého jsme přešli k brainstormingu a následně k diktátům.

Během brainstormingu byli studenti poněkud plaší. S tím jsem samozřejmě počítala, neboť se studenti mezi sebou neznali.

První diktát proběhl přesně podle plánu, studenti neměli velké problémy diktát vypracovat. Slovní zásoba a předložky byly předem procvičeny, takže studenti neměli velké problémy diktát správně dokončit.

Problém nastal u druhého diktátu, u kterého měli vybarvovat ovoce a zeleninu v obrázku podle nahrávky. Někteří studenti totiž s sebou neměli pastelky. S tím, že tento problém nastane, jsem počítala. Studentům jsem nabídla pastelky, které jsem s sebou přinesla. Ostatní, na které pastelky nezbyly, jsem požádala, aby diktovanou barvu daného ovoce či zeleniny vedle písemně zapsali. Při písemném zaznamenávání ovoce a zeleniny někteří žáci udělali následující pravopisné chyby. Největší potíže studentům dělal zápis slova 'eggplant'.

tomatos, explants, egglanets, egplants, ectplant, explane, actplands, yelow

V další části hodiny, ve které studenti písemně popisovali obrázek, vše proběhlo podle plánu. Čas určený k vymyšlení a zapsání vět byl dostačující. Jen u dvou studentů jsem si všimla, že neměli nápady, co o daném obrázku zapsat. V tuto chvíli jsem k nim přistoupila a pošeptala jim, v tomto případě česky, co mohou například napsat. Studentům mé příklady pomohly a během chvíle se rozepsali. Je třeba dodat, že i pracovní list byl doplněn o ilustrační příklad v angličtině.

e.g. There are many carrots in front of Mrs Chan. They are fresh.

Nyní uvedu příklady písemných prací některých ze žáků.

1. žák: *There are five apples on the stall.*

There are eggplants nexto the carrots.

Opposite three eggplants are red tomatoes.

Nexto the tomatoes are three mangoes.

There are a pears opposite apples.

The orange carrots are between apples and eggplants.

2. žák: *There are three eggplants next to the carrots.*

There are five pears in front of apples.

There are eleven red tomatoes in front of a eggplants.

There are three green mangoes next to the five yellow pears.

There are five pink apples nex to the carrots.

There are carrots midle of eggplants and apples.

3. žák: *Mrs Chan is smiling as usual. There are 5 apples, 5 pears, 3 mangoes, 11 tomatoes, 3 eggplants and 10 carrots. On a stall is written „Fresh Fruit and Vegetable Stall“. Mrs Chan has wavy hair. There are tomatoes next to the mangoes and mangoes next to the pears.*

Poslední část hodiny byla věnována *running dictation* a tento diktát rovněž proběhl podle plánu. Čas k němu určený byl přiměřený. Měla jsem trochu obavy, že studenti neporozumí pravidlům tohoto diktátu, neboť jsem ho popisovala pouze v angličtině. Nicméně během vysvětlování jsem průběh a pravidla diktátu názorně demonstrovala, takže studenti okamžitě pochopili, co mají v dané aktivitě dělat. Všichni studenti byli během tohoto diktátu aktivní, sama jsem dohlížela na to, aby se střídali všichni studenti v každé skupině. Výsledky skupin dopadly nerozhodně. Když jsem při spolupráci zaslechla češtinu, anglicky jsem studenty napomenula, že mohou komunikovat pouze v angličtině. Nyní představím písemné produkce žáků z *running dictation*.

1. KOLO

skupina 1: *apricott, raspberry, cabbage, peas, rose hip, blueberry*

skupina 2: *apricot, peas, blueberry, raspberry, rose hip, cabbage*

2. KOLO

skupina 1: *gooseberry, carrot, lemon, cucumber, radish, strawberry*

skupina 2: *carrot, lemon, cucumber, strawberry, radish, gooseberry*

3. KOLO

skupina 1: *banana, cherry, tomato, apple, pear, peach, melon*

skupina 2: *apple, tomato, cherry, banana, melon, pear, peach*

4. KOLO

skupina 1: *eggplant, onion, pumpkin, red currants, lime, grapes*

skupina 2: *eggplant, onion, pumpkin, redcurrants, grapes, lime*

V závěru jsem studentům poděkovala a rozloučila s nimi.

6.1.4. Reflexe

Na první hodinu projektu jsem se velmi těšila, nicméně převládaly i obavy z toho, zda studenti nebudou zlobit, zda je hodiny budou bavit a zda pro ně aktivity nebudou moc náročné nebo naopak moc jednoduché. Mimo jiné u mě převládal i strach z toho, zda přijdou skutečně všichni studenti, kteří se do projektu zapsali.

Studenti překvapivě přišli všichni a musím říci, že byli velice milí. Během hodiny jsem se nesečkala s problémovým chováním u žádného ze studentů. Důvodem mohla být skutečnost, že se mezi sebou neznali, a tak se styděli.

Stydlivost a plachost žáků byla znát od samého začátku hodiny, nejvíce však u brainstormingu. Atmosféru jsem se snažila odlehčit mými nepovedenými kresbami ovoce a zeleniny na tabuli. Někteří studenti se po chvíli přestali stydět a začali spolupracovat. Následně se začali přidávat i ostatní studenti.

V průběhu hodiny jsem si všimla, že některé diktáty studenty baví víc než jiné. Nejhorší reakce byly podle mého názoru na písemné popisování obrázku. Mírné obavy jsem u studentů zaznamenala u diktátu s nahrávkou. Během prvního poslechu vypadali velmi nejistě a někteří během prvního poslechu nestihli zaznamenat vše. Během druhého poslechu ho však úspěšně dokončili.

V této hodině byly použity následující aktivity a diktáty: *brainstorming*, *TPR*, *picture dictation*, *running dictation* a také jsme popisovali obrázek.

Nejvíce si studenti podle mého názoru užili poslední diktát, tedy *running dictation*. Diktát dělali s nadšením a chtěli stále pokračovat. Když jsem studenty upozornila, že už je konec hodiny, byli překvapeni a reagovali slovy: „Cože? Už?“. Samozřejmě tato reakce nemluví za všechny studenty, nicméně jsem přesvědčena, že poslední aktivita studenty bavila nejvíce ze všech. Z hodiny jsem odcházela s příjemným pocitem a těšila jsem se na naše další shledání.

Z první hodiny si tak odnáším poznatek, že diktát je skutečně uchopitelný nejen pro jakkoli velkou skupinu žáků, ale rovněž pro žáky odlišné jazykové úrovně i odlišného věku. Přínosná byla první hodina výzkumného projektu i v tom, že jsem pomocí *running dictation* žákům ukázala, že diktát nemusí být nudný.

7.2. Druhá hodina

Stěžejním tématem druhé hodiny je volný čas. Diktáty na tuto hodinu jsou vybrány a modifikovány na toto téma se zaměřením na rozvoj psaní a poslechu v angličtině.

7.2.1. Koncept hodiny

Téma hodiny: volný čas

Délka trvání: 60 minut

Třída: smíšená, studenti různých škol a odlišného věku 2. stupně ZŠ

Cíle hodiny:

- uplatnit diktáty zaměřené na rozvoj poslechu a psaní v angličtině na téma volný čas
- zopakovat a rozšířit slovní zásobu žáků na téma volný čas
- zahrnout do výuky alespoň jeden diktát namluvený rodilým mluvčím
- zahrnout do výuky nejen frontální a individuální výuku, ale i práci ve dvojicích
- zapojit do výuky všechny studenty aktivně
- propojit slyšenou formu dané slovní zásoby s podobou psanou

Organizace řízení učební činnosti:

- frontální, individuální, práce ve dvojicích

Použité metody práce a typy aktivit:

- *brainstorming*
- *single word dictation*
- *bad cold dictation*
- psaní na téma můj volný čas

Pomůcky a materiály:

- pracovní list č. 4 - *Bad Cold Dictation*
- pracovní list č. 5 – zjednodušená verze *Bad Cold Dictation*
- pracovní list č. 6 - *Transcript*
- prázdné papíry, propisky
- nahrávka diktátu, přehrávač
- tabule, barevné fixy

7.2.2. Příprava na hodinu

Přípravu na druhou hodinu jsem vypracovávala až po odučení hodiny první, abych aktivity co nejvíce přizpůsobila dané skupině žáků, kterou jsem předtím neznala. Z předchozí hodiny jsem již věděla, jaké jsou jazykové rozdíly mezi žáky, a tomu jsem druhou hodinu chtěla přizpůsobit. Během přípravy jsem tedy diktáty vybírala a modifikovala tak, aby byly vhodné pro všechny žáky odlišných jazykových úrovní. Během přípravy na druhou hodinu jsem si mimo jiné dala za cíl, aby téma a typy diktátů byly na druhé hodině jiné než na hodině první. Je třeba dodat, že v době přípravy na tuto hodinu jsem brala v úvahu chřipkovou epidemii. Dopředu jsem tedy počítala s možností, že na druhé hodině bude méně žáků než na hodině první.

0.-3. minuta

Studenty pozdravím a pro odlehčení se každého z nich zeptám, jak se mu daří. Poté studentům představím naše dnešní téma, tedy volný čas, a vysvětlím, že diktáty, které budeme dnes dělat, budou zaměřené na toto téma. Téma napíši v angličtině na tabuli.

3.-8. minuta

Tato část hodiny bude věnována brainstormingu. Každého ze studentů se zeptám, co rád dělá ve svém volném čase a uvedu jim vlastní příklad.

What do you usually do in your free time?

I spend time with my family, I watch films or I do sports in my free time.

Zatímco se studentů budu ptát a oni mi budou odpovídat, jeden ze studentů bude u tabule a bude na ni zapisovat typy volného času, které studenti říkají. Předpokládám, že budou diktovat zhruba následující:

sport, music, family, reading, animals, films, TV, cinema, games, computers, cooking, painting, friends, shopping

Jedná se sice o brainstorming, nicméně i během této aktivity jeden student zapisuje, co ostatní studenti říkají, můžeme tedy říci, že se jedná o brainstorming a diktát zároveň.

Cílem této aktivity je především uvést téma dnešní hodiny a aktivizovat znalosti a slovní zásobu na toto téma.

8.-20. minuta

Nyní budou na tabuli zapsána různá slova na téma volný čas, která studenti zmínili. V této části hodiny se budeme věnovat *single word dictation*. Studentům rozdám prázdné papíry a požádám je, aby si zapisovali vše, co jim budu diktovat, včetně interpunkce. Zakroužkuji na tabuli čárku a vysvětlím, že v angličtině ji nazýváme *comma*. Poté jim nadiktuji následující seznam slov:

picture, CD, screen, mouse, DVD

Nyní jednoho studenta požádám, aby mi slova, která si zapsal, nadiktoval. Zatímco mi je jeden ze studentů diktuje, zapisuji je na tabuli, aby si ostatní studenti mohli zkontrolovat pravopis.

Studenty požádám, aby se podívali nejen na seznam nadiktovaných slov, ale i na slova sepsaná na tabuli na téma volný čas, a zkusili odhadnout, co z volného času tato slova vystihují. Předpokládám, že studenti odhadnou *computer*. V případě, že studenti nebudou

vědět, si slovo po slově nejdříve vysvětlíme, případně přeložíme. Pokud však studenti odhadnou volnočasovou aktivitu správně, slovní zásobu vysvětlím až poté.

Následně budeme pokračovat s diktováním dalších slov na téma volný čas. Studenti pak na základě nadiktovaných slov hádají, jaké volnočasové téma daná slova vystihuje. Studentům jsem diktovala následující seznam slov:

food, spoon, hot, water, kitchen → cooking

dog, cat, parrot, horse, hamster → animals

comedies, horrors, watch, popcorn, seats → cinema

T-shirt, handbag, assistant, money, credit card → shopping

swimming pool, ski, ball, tennis racket, Olympic games → sport

guitar, singer, concert, mp3 player, note → music

Aby aktivita byla ještě zábavnější a studenti byli více aktivní, slova nebudu studentům diktovat já, ale vždy jeden ze studentů, kterého vyvolám. Student přijde před třídu, já mu na mém papíru ukážu, jaká slova na jakém řádku má nadiktovat, a student je ostatním studentům nadiktuje. Po nadiktování a zapsání studenti hádají, o jakou volnočasovou aktivitu se jedná. Následně jednoho ze žáků požádám, aby mi ta samá slova nadiktoval, a já je zapíši na tabuli, aby si studenti mohli zkontrolovat pravopis. Vysvětlím slovní zásobu a poté budeme pokračovat s dalším seznamem slov. Vyvolám jiného žáka, aby studentům nadiktoval jiná slova z mého seznamu, a budeme pokračovat stejně, dokud nevyčerpáme výše zmíněný seznam slov.

Cílem tohoto diktátu je rozšířit slovní zásobu na téma volný čas, propojit slyšenou podobu slov s formou psanou, procvičit správný pravopis a správnou výslovnost daných slov a tato aktivita, mimo jiné, rozvíjí i znalost kolokací v angličtině. Uvedme jako příklad kolokaci *watch films*. Pomocí tohoto příkladu můžeme vidět, jak se dá diktát uchopit a použít pro upevnění znalosti kolokací v angličtině.

Tím, že si slova diktují sami žáci, by tento diktát mohl být pro studenty zábavnější, než kdybych ho diktovala já nebo rodilý mluvčí z nahrávky.

20.-25. minuta

V této části hodiny studenty požádám, aby se znovu podívali na tabuli, kde jsou zapsána různá slova na téma volný čas. Studenty nechám vybrat jedno ze slov a vysvětlím jim, že teď bude jejich úkolem vymyslet obdobné seznamy slov, jako jsme právě dodělali. Každý ze studentů bude muset sepsat pět slov vystihující jednu volnočasovou aktivitu tak, aby až to budou číst nahlas, aby byli ostatní studenti schopni uhádnout, o jakou volnočasovou aktivitu se jedná. Studenty nechám pracovat samostatně a v případě potřeby jim pošeptám nápady či slovní zásobu, na kterou si nebudou moc vzpomenout.

25.-30. minuta

Studenti v této době předčítají své seznamy slov nahlas a ostatní studenti hádají, o jakou volnočasovou aktivitu se jedná.

Záměrem této aktivity je procvičit a případně rozšířit slovní zásobu na dané téma, porozumět angličtině svých spolužáků a porozumět jim natolik, aby byli schopni uhádnout danou volnočasovou aktivitu.

30.-32. minuta

Nyní studentům sdělím, že přejdeme k dalšímu diktátu. Rozdám jim pracovní listy⁵ a vysvětlím, že nyní budou poslouchat nahrávku o rodině Wongových a jak tato rodina tráví jejich volný čas. Doplním, že budou muset zapsat všechny věty, které uslyší s tím, že některá slova z nahrávky jsou záměrně vynechána. Na místo vynechaných slov buď kýchnu nebo zakašlu. Studentům to názorně předvedu na příkladu.

My name is Andrea and I like (sneeze). In my free time, I usually read (cough) and I hate watching (sneeze).

Dovysvětlím, že na místo vynechaných slov studenti budou muset vymyslet vlastní vhodné slovo podle kontextu.

Tato aktivita mi přijde poněkud náročná například pro studenty 6. ročníků. Z tohoto důvodu jsem připravila i jednodušší verzi⁶ tohoto diktátu.

⁵ viz Příloha – Pracovní list č. 4

⁶ viz Příloha – Pracovní list č. 5

32.-42. minuta

Studenti v této době zapisují věty podle nahrávky a doplňují vynechaná slova. Nahrávku uslyší 2krát.

42.-45. minuta

Ihned po nahrávce rozdělím studenty do dvojic a nechám je porovnávat své zápisky tak, aby si mezi sebou případně doplnili části vět, které nestihli zaznamenat. Záměrem aktivity ve dvojicích je rovněž společně uvažovat o tom, která slova jsou podle kontextu vhodná na místo vynechaných slov.

45.-48. minuta

Zatímco studenti stále pracují ve dvojicích, do každé dvojice rozdám přepis⁷ nahrávky, aby si studenti mohli zkontrolovat správnost svého diktátu.

48.-50. minuta

V části této hodiny společně navrhuje slova, která by byla vhodná do textu na místo kýchnutí či kašlání.

50.-60. minuta

V poslední části hodiny studenti pod diktát napíší 5 až 10 vět o tom, co rádi dělají ve svém volném čase.

Cílem této aktivity je zjistit, zda studenti bezchybně zaznamenají slovní zásobu na téma volný čas, kterému jsme se celou hodinu věnovali.

60. minuta

Studentům poděkuji za pozornost a připomenu, že se uvidíme příští pondělí v ten samý čas. Popřeji hezký den.

7.2.3. Průběh hodiny

V této podkapitole popíši průběh druhé hodiny výzkumného projektu.

Před začátkem hodiny jsem do Evropského centra jazykových zkoušek a Jazykové školy s právem státní jazykové zkoušky, s.r.o. přišla opět o něco dříve, abych na hodinu vše

⁷ viz Příloha – Pracovní list č. 6

řádně nachystala a hodina začala včas. Jak studenti postupně přicházeli, omlouvali své spolužáky, že z důvodu nemoci nepřijdou.

Hodina začala včas, tedy v 14:45, nicméně jak jsem předpokládala, žáků bylo kvůli chřipkové epidemii méně než předchozí týden. Druhé hodiny se projektu účastnilo 10 žáků z 15. Hodinu jsem začala podle plánu, tedy otázkami o tom, jak se studentům daří a představením našeho dnešního tématu.

Během první aktivity, tedy brainstormingu, mi studenti přišli aktivnější a uvolněnější než na hodině předchozí. Důvodem mohlo být to, že se studenti už trochu znali. Žák, kterého jsem vyvolala k tabuli, aby zapisoval, co studenti říkají, vypadal nejdřív poněkud vyděšeně, zaznamenávání však zvládl bez pravopisných chyb.

Následně jsem pokračovala přesně podle plánu, tedy *single word dictation*. Zprvu jsem se trochu obávala, zda budou schopni si diktovaná slova propojit s různými okruhy volného času. Žákům to však nedělalo problémy a všimla jsem si, že tento diktát dělali velmi pozorně a s nadšením. Slova, která jim byla diktována, totiž nezapisovali bezhlavě, ale dávali velký pozor na to, o jaká slova se jedná, aby uhádli, o jakou volnočasovou aktivitu se jedná. Po dopsání slov se studenti netrpělivě hlásili, aby právě oni mohli říct nahlas správnou odpověď. O tom, kterého ze žáků vyvolám, jsem rozhodovala podle obtížnosti nadiktovaných slov, neboť jsem chtěla motivovat všechny žáky. Pokud se tedy jednalo o lehčí variantu slov, jako například *dog, cat, parrot, horse, hamster*, vyvolala jsem pro správnou odpověď nejmladší studentku. Pro obtížnější seznam slov jsem vyvolávala zase naopak žáky starší.

Čas vymezený na tento diktát byl nad moje očekávání vyhovující. K další aktivitě jsme přešli přesně podle plánu. Přešli jsme tedy k části hodiny, během které studenti vymýšleli své vlastní seznamy slov.

Tato aktivita některým žákům dělala problémy v tom, že neměli nápady. U nejmladší studentky jsem si všimla, že i po nějaké chvíli měla stále prázdný papír. Proto jsem k ní přistoupila a v češtině jí pošeptala, že může sepsat seznam slov například na téma sport. Dodala jsem, že některé sporty jako tenis, basketbal nebo fotbal se v angličtině řeknou podobně jako v češtině. Studentka následně zapsala seznam slov na toto téma.

Poté studenti četli svá slova nahlas a ostatní hádali volnočasové zájmy. Během čtení bylo ve třídě nad mé očekávání úplně ticho a studenti pozorně poslouchali a následně nahlas

vykřikovali své odpovědi. Studenti daná slova museli číst správně, aby ostatní žáci rozuměli, což mohlo zlepšit výslovnost slov na toto téma v angličtině. Zde můžeme vidět některé seznamy slov žáků:

dream, bed, pillow, night, moon → sleeping

hamburger, carrot, apple, meat, potatoes → eating

fairy tale, horror, science fiction, fantasy, detective → reading

bed, night, dark, stars, moon → sleeping

people, going out, fun, laugh, good time → friends

Byla jsem mile překvapena, že studenti uvedli i jiné volnočasové okruhy, než které jsme zmínili na začátku hodiny během brainstormingu.

Většina seznamů slov byla snadno uhádnutelná, až na seznam slov jednoho žáka. Žák tato slova přečetl dvakrát, ale bez úspěchu. Seznam jeho slov byl následující:

food, chair, floor, light, people

Protože nikdo volnočasovou aktivitu neuhádl, žák nám sdělil, že se jedná o divadlo. Vysvětlila jsem mu, že nás asi zmátlo to jídlo, neboť se v divadle nejí. Student dodal, že v některých divadlech je jíst povoleno. Žákovi jsem navrhla jiná možná slova vystihující divadlo, ale pochválila ho za snahu a pokračovali jsme dále.

Na řadu přišel *Bad Cold Dictation*. Samotný průběh diktátu proběhl podle plánu. Všimla jsem si však, že všichni studenti měli u tohoto diktátu problém se slovem *performs*. Studentům jsem nic neřekla a po nahrávce jsem studenty nechala pracovat ve dvojicích, aby společně zkusili diktát dokončit. Když jsem jim poté rozdala přepis nahrávky, slovo *performs* si v něm ihned našli a přepsali všichni studenti. Teprve v tuto chvíli jsem studentům vysvětlila význam tohoto slovesa a uvedla příklad v kontextu. Vynechaná místa v diktátu studenti zvládli vyplnit bez větších problémů.

V poslední části hodiny studenti psali 5 až 10 vět o tom, co dělají ve svém volném čase. V písemných pracích se samozřejmě vyskytlo několik pravopisných chyb, nicméně je třeba dodat, že pravopisné chyby se týkaly slov, která jsme během hodiny neprocvičili. Co se týče slovní zásoby, na které tato hodina a typy diktátů byly zaměřené, se v písemných pracích vyskytla pouze jedna chyba, a to v pravopisu slova *hobby*, neboť student chybně

zapsal *hoby*. Všechna ostatní slova na téma volnočasové aktivity studenti zapsali zcela správně. Nyní uvedu příklady písemných prací.

I always watch TV. I sometimes read a book. I sometimes play with my friends. I sometimes cook. I always listen to the music. I sometimes play computer games. I always draw and learn.

In my free time I usually dance. I have trainings three times a week. I like cooking too. In the evening, I watch TV, listen to music or do my homework. I sometimes go out with my friends.

When I have a free time I am reading or sleeping. When I am not sleeping or reading I am watching TV. I like drawing too. But I must do a homeworks in my free time. My favorit hobby is totally eating!

7.2.4. Reflexe

Druhá hodina obdobně jako hodina první byla vedena převážně v anglickém jazyce. Češtinu jsem používala v případech, že studenti nerozuměli nebo nebyli schopni odhadnout význam slova i po jeho vysvětlení a uvedení v kontextu jako například u slovesa *perform*. Češtinu jsem v této hodině také použila, když jsem studentům šeptala nápady na seznam slov u *single word dictation*.

Žáci během této hodiny spolupracovali, byli ukázněni a atmosféra byla uvolněnější než na předešlé hodině. Samozřejmě to mohlo být tím, že už se studenti mezi sebou trochu znali.

V této hodině byly použity diktáty *single word dictation* a *Bad Cold Dictation*, které byly upraveny na téma volný čas. Tyto typy diktátů byly vybrány záměrně, aby byla druhá hodina zaměřena nejen na jiné téma a s tím související i jinou slovní zásobu, ale aby se každá z hodin zaměřila na jiné typy diktátů.

Nejvíce mě z této hodiny překvapily výsledky písemných prací studentů. Tím, že studenti zapsali probraná slova bez pravopisných chyb, si dovoluji prokázat, že diktáty v hodinách anglického jazyka skutečně mohou rozvíjet dovednosti psaní.

7.3. Třetí hodina

Třetí hodina je věnována diktátům na téma *Typical day*. Cílem hodiny je procvičit slovní zásobu na toto téma pomocí diktátů s tím, že vybrané diktáty jsou zaměřené na rozvoj poslechu a psaní v anglickém jazyce. Ve třetí hodině jsou použity jiné typy diktátů, než které jsme dělali v předchozích hodinách. Hodina je věnována *phonics dictation*, *keywords dictation* a *dictogloss*.

7.3.1. Koncept hodiny

Téma hodiny: typický den

Délka trvání: 60 minut

Třída: smíšená, studenti různých škol a odlišného věku 2. stupně ZŠ

Cíle hodiny:

- uplatnit diktáty zaměřené na rozvoj poslechu a psaní v angličtině na téma typický den
- využít další typy diktátů, které nebyly použity v předchozích hodinách
- procvičit slovní zásobu žáků na téma typický den
- zahrnout do výuky alespoň jeden diktát namluvený rodilým mluvčím
- zahrnout do výuky nejen frontální a individuální výuku, ale i práci ve dvojicích
- zapojit do výuky všechny studenty aktivně
- propojit slyšenou formu dané slovní zásoby s podobou psanou

Organizace řízení učební činnosti:

- frontální, individuální, práce ve dvojicích

Použité metody práce a typy aktivit:

- *phonics dictation*
- *keywords dictation*
- *dictogloss*
- psaní na téma *Typical day*

Pomůcky a materiály:

- pracovní list č. 7 - *Dictogloss*
- pracovní list č. 8 - *Dictogloss*
- prázdné papíry, propisky
- nahrávka diktátu, přehrávač
- tabule, barevné fixy

7.3.2. Příprava na hodinu

Přípravu na třetí hodinu jsem vypracovávala až po odučení hodiny druhé. Během přípravy jsem si na třetí hodinu dala za cíl, aby téma a typy diktátů byly na třetí hodině jiné než na hodinách předchozích. Během přípravy jsem podle toho diktáty vybírala a modifikovala je tak, aby odpovídaly danému tématu. Vzhledem k chřipkové epidemii, která se během několika dnů rozšířila, jsem při přípravě na tuto hodinu počítala s možností, že na hodině bude opět méně žáků, než kolik se jich zapsalo. Protože se nejmladší studentka předem omluvila, že na tuto hodinu nebude moc přijít, nemusela jsem na tuto hodinu připravovat jednodušší verzi diktátů.

0.-3. minuta

Studentům popřeji hezké odpoledne a pro odlehčení se jich zeptám, jak se mají. Následně studentům sdělím, že stejně jako v předchozích hodinách, i dnes bude hodina zaměřena na diktáty v angličtině, ale dnes na téma *Typical day*. Téma napíše na tabuli.

3.-8. minuta

Studentům rozdám prázdné papíry a vysvětlím, že začneme takzvaným *phonics dictation*, pomocí kterého procvičíme správnou výslovnost v angličtině. Na tabuli napíši následující slova.

answer / listen

Slova nahlas a zřetelně přečtu a dovysvětlím, že v angličtině existují takzvané *silent letters*, což jsou písmena, která se v angličtině nevyslovují. Výše zmíněná slova mi poslouží jako příklad. Jedno po druhém přečtu a názorně na tabuli podtrhnu nevyslovená písmena. Slova poté přečtu ještě jednou.

answer / listen

Po vysvětlení studentům sdělím, že teď jim budu diktovat slova na téma *Typical day*. Jejich úkolem bude nejdříve jen zapisovat všechna slova, která jim nadiktuji, včetně interpunkce.

8.-9. minuta

Studentům diktuji následující seznam slov.

*Wednesday, eight o'clock, alarm clock, hate, often, talk, hour, when, wrong, musically,
guitar, like*

9.-10. minuta

V tuto chvíli budou mít všichni studenti slova zapsaná. Vysvětlím, že nyní tato slova přečtu znovu a jejich úkolem bude podtrhat písmena, která se v daných slovech nevyslovují, jako jsme si ukázali na příkladu slov *answer / listen*.

10.-11. minuta

V této části hodiny studentům znovu zřetelně čtu seznam slov.

11.-12. minuta

Nyní jednoho ze žáků požádám, aby mi nadiktoval seznam slov, který si zapsal. Zatímco mi slova bude diktovat, budu je psát na tabuli.

Cílem této aktivity je zkontrolovat, zda studenti slova správně vyslovují, tedy jestli správně podtrhali *silent letters* a podle toho se při diktování řídí. Tím, že slova napíše na tabuli, si studenti budou moci zkontrolovat pravopis daných slov.

12.-13. minuta

Jednoho ze studentů nyní požádám, aby přistoupil k tabuli a podtrhl ve slovech ta písmena, která se v daných slovech nečtou, podle svého záznamu. Zatímco student bude podtrhávat nevyslovovaná písmena, budu na podtržená písmena reagovat. Když písmena podtrhne správně, zareaguju slovy „*Great!*“ nebo „*Well done!*“ a dané slovo znovu správně přečtu. V opačném případě budu potichu a nechám to opravit ostatní studenty.

Cílem této aktivity je zkontrolovat, zda všichni studenti podtrhali správně *silent letters* v daném seznamu slov.

13.-14. minuta

V této části hodiny přejdeme k druhému diktátu. Studentům vysvětlím, že nyní se zaměříme na takzvaný *key words dictation*, ve kterém budou vymýšlet své vlastní věty. Na tabuli napíše zpřeházeně následující seznam slov.

*stupid, in the morning, tired, lunch, go, usually, get up, o'clock, clean, breakfast, juice,
teacher, school, boring, bed*

Dodám, že nyní jeden student po druhém přistoupí k tabuli, vybere si jedno slovo, zakroužkuje ho a vymyslí s daným slovem větu na téma *Typical day*. Danou větu nadiktuje ostatním studentům, kteří si ji zapíší.

14.-30. minuta

Studenti v této části hodiny přistupují k tabuli, kroužkují slova a vymyšlené věty diktují svým spolužákům, kteří si je zapisují.

30.-35. minuta

Studenty pochválím za vymyšlené věty a doplním, že přejdeme k dalšímu diktátu. Studentům rozdám pracovní list⁸, který se týká diktátu *Dictogloss*.

35.-37. minuta

Předtím, než studentům začnu vysvětlovat, co budou dělat, si popíšeme obrázky, které se na pracovním listu nachází.

Cílem této aktivity je studenty seznámit s obrázky, se kterými budou během diktátu pracovat a aktivizovat slovní zásobu nezbytnou pro porozumění nahrávky.

37.-38. minuta

Nyní jednoho ze studentů nechám přečíst zadání diktátu a následně svými slovy doplním, že studenti budou poslouchat nahrávku a podle nahrávky mají obrázky seřadit do správného pořadí. Studenti nahrávku uslyší pouze jednou.

38.-40. minuta

Poslouchání nahrávky. Po dokončení nahrávky nechám studentům 10 sekund na dokončení svých odpovědí.

40.-41. minuta

Tento čas bude určený na kontrolu odpovědí. Vyvolám jednoho ze studentů, aby mi nadiktoval písmena obrázků, jak myslí, že jdou za sebou.

Cílem je zkontrolovat správné odpovědi.

41.-42. minuta

Nyní studentům rozdám další pracovní list⁹ a vysvětlím, že znovu uslyší tu samou nahrávku. Jejich úkolem nyní bude si z daného poslechu zapisovat poznámky do předem určených rámečků. Každý z rámečků totiž vystihuje obrázky z předchozí aktivity.

42.-44. minuta

Poslouchání nahrávky podruhé, studenti si z nahrávky zapisují poznámky.

⁸ viz Příloha – Pracovní list č. 7

⁹ viz Příloha – Pracovní list č. 8

44.-45. minuta

Studenty nechám porovnávat své zápisky ve dvojicích.

45.-50. minuta

Během nahrávky na tabuli nakreslím obdobné rámečky, které mají studenti na pracovních listech, a po nahrávce nechám některé ze studentů přepsat na tabuli, co si zaznamenali. V této části diskutujeme nad tím, co si kdo zaznamenal, případně co si zaznamenat ještě mohli.

50.-60. minuta

Studenty nechám do stejných pracovních listů napsat Ondřejův příběh, tedy jeho průběh dne, který slyšeli z nahrávky. Jejich vlastní poznámky nebo poznámky na tabuli jim slouží jako pomocník. V případě, že by si studenti nevěděli rady, mohou popsat obrázky z předchozího pracovního listu. Studenti napíší 5 až 10 vět.

60. minuta

Studentům poděkuji za pozornost a spolupráci a připomenu jim, že se nevidíme příští týden, ale až za 14 dní, neboť příští týden jsou jarní prázdniny. Před jejich odchodem si vyberu jejich písemné práce.

7.3.3. Průběh hodiny

V této podkapitole popíši průběh třetí hodiny výzkumného projektu.

Stejně jako v hodinách předchozích, i před začátkem třetí hodiny jsem do Evropského centra jazykových zkoušek a Jazykové školy s právem státní jazykové zkoušky, s.r.o. přišla opět o něco dříve, abych vše na hodinu nachystala. Zmiňme například kontrolu nahrávky, rozvržení lavic a nanošení chybějících židlí.

Hodina začala včas, tedy v 14:45, nicméně jak jsem předpokládala, žáků bylo kvůli chřipkové epidemii méně, než kolik studentů se zapsalo. Třetí hodiny se projektu účastnilo 10 žáků z 15. Na této hodině chyběli jiní žáci než na hodině předchozí.

Hodina začala podle plánu, začali jsme tedy *phonics dictation*. Studentům jsem vysvětlila, že se tento diktát zaměřuje na správnou výslovnost v angličtině a poukázala jsem na němé hlásky pomocí příkladů *answer / listen*. Byla jsem velmi mile překvapena, když jeden student okamžitě reagoval slovy:

Jo, to je jako ve slově 'write'!

A nebo jako 'island'!,

dodala jiná studentka. Studenty jsem pochválila za vynikající příklady a napsala jsem je na tabuli a znovu podtrhla němé hlásky, tedy *write, island*.

Studentům jsem poté nadiktovala seznam slov, který studenti nejdřív jen psali, prozatím bez rozpoznávání *silent letters*. Během diktování jsem si všimla, že diktovat slova bez kontextu může být pro studenty velmi matoucí. Například u slova *hour* nevěděli, zda mají napsat *our* nebo *hour*. Z toho důvodu jsem slova diktovala následovně:

... Next word is 'hour'. For example I study English one hour a day. So the word is 'hour'...

V kontextu studentům zápis nedělal větší potíže. Někteří studenti udělali následující pravopisné chyby:

*wednesday, guitare (3krát), **alam** clock, musicaly*

Poté jsem slova diktovala znovu a studenti u slov měli podtrhat souhlásky nebo samohlásky, které nevyslovujeme. S touto aktivitou měli někteří studenti problémy.

Když jsem vyvolala jednu studentku, aby mi slova nadiktovala, abych je mohla napsat na tabuli, špatně přečetla následující dvě slova, neboť přečetla i němé hlásky: *often, talk*. Je třeba dodat, že studentka tato slova špatně přečetla i přesto, že měla němé hlásky správně podtržené. Důvodem, proč daná slova špatně přečetla, může být to, že se výslovnost těchto slov již špatně naučila. Odnaučování je někdy náročnější než učení samotné.

Poté jsme podle plánu pokračovali s *key words dictation*. Na tabuli jsem napsala slova, na která studenti měli vymýšlet své vlastní věty na téma *Typical day* a nadiktovat je svým spolužákům. Některým studentům chyběly nápady, nicméně nakonec vždy nějakou větu řekli. Studenti vymysleli následující věty:

I usually wake up at seven o'clock.

I drink orange juice for breakfast.

My sister never has breakfast in the morning.

I have lunch at twelve o'clock.

I go to school by bus.

I go to boring school.

I am tired after training.

My teacher is nice.

Blackboard is always clean.

I think it's stupid when people are in the bed at eleven o'clock a.m.

Původně jsem podle plánu chtěla, aby každý student vymyslel jednu větu pouze s jedním slovem ze seznamu. Slovo bylo celkově 15, nicméně studentů 10. Z toho důvodu jsem po posledních studentech chtěla, aby vymysleli větu se dvěma slovy ze seznamu. Díky tomu studenti vymysleli 10 vět i přesto, že slovo, ze kterých vybírali, bylo 15.

Hned na začátku tohoto diktátu jeden ze studentů použil sloveso *wake up*, které nebylo v seznamu slov. Někteří studenti neznali rozdíl mezi slovesy *wake up* a *get up*, a tak jsem studenta, který rozdíl věděl, požádala, aby tato slovesa přeložil do češtiny. Studentům jsem poté dala příklad.

Teacher: Well, I can see that you do not know the difference between these two verbs. Does somebody know the difference?

Student: Yes, I know. Wake up is vzbudit se but get up is vstávat.

Teacher: Great, that's it. Thank you for the translation. For example my dog wakes me up at 6 o'clock but I get up later, usually at half past six.

Studenti si příklad a význam slov zapsali a poté jsme pokračovali dalšími větami. Dále tento diktát probíhal podle plánu.

Poté jsme přesně podle plánu pokračovali diktátem *dictogloss*. Studentům jsem rozdala pracovní listy a nejdříve jsme obrázky na pracovním listu popsali. Během popisování obrázků studenti udělali některé zásadní chyby. Zmiňme například ***On the picture, the boy sleeps***. Když studenti udělali tyto zásadní chyby, vždy jsem je opravila a napsala na tabuli, jak to má být.

If we describe the picture, we always say „in the picture“ and we use present continuous tense, so we say „The boy is sleeping.“

Po popsání obrázků studenti poslouchali nahrávku, podle které obrázky seřadili do pořadí. Tato aktivita studentům nedělala problém, všichni ji dokončili bez chyby. Společně jsme si zkontrolovali správné odpovědi a přešli jsme k další části diktátu *dictogloss*.

V další části studenti nahrávku slyšeli znovu a tentokrát si z nahrávky měli psát poznámky. Tento úkol už byl pro studenty těžký, proto jsem jim nahrávku pustila 2krát. Poté jsme si říkali a psali na tabuli, co všechno si studenti mohli zapsat a jak. Kladla jsem důraz především na to, že si studenti nemusí psát slovo od slova, neboť by nikdy nestihli zapsat vše. Jako na příkladu v pracovním listu jsem jim vysvětlila, že si poznámky mohou zapisovat heslovitě:

- *woke up late*

Studenti zadání pochopili a i přes skutečnost, že někomu šlo zapisovat si poznámky lépe a někomu hůře, tuto aktivitu zvládli všichni. Nyní uvedu příklad některých poznámek, které si studenti heslovitě zapsali:

- *rush to the bus stop / rushed to the bus stop*
- *many people waiting there*
- *took a taxi / decided a taxi / decided to take a taxi*
- *drove quickly / driver drove quickly*
- *taxi crashed / heard a loud noise / crashed to a minibus / accident / loud noise*
- *ran to school / very tired / walked to school*

Na základě svých poznámek v poslední části hodiny studenti měli svými slovy popsat příběh, který se Ondrovi stal. Studenti tak popisovali Ondřejův den. Třem studentům dělal problém minulý čas. Uvedu dva příklady písemných prací, které studenti napsali.

Yesterday, Andrew woke up late. He rushed to the bus stop quickly. Many people were waiting there. He decided to take a taxi. The taxi drove really quickly. Andrew heard a loud noise. There was a car accident, so he had to walk to school. He probably came late. He was very tired the whole day.

Yesterday, Andrew woke up late. He rushed to the bus stop. Many people are on the bus stop. He decided to take the taxi. He droved quickly. The taxi crushed to a minibus. He raned to school. He raned to school was ten o'clock. He very tired the all day. When he was home, he sleeped.

Z těchto dvou písemných prací můžeme vidět, jaké rozdíly, co se týče znalostí angličtiny, mezi studenty jsou. Zatímco první příklad je bez chyby, v druhém příkladu je chyb spousta. Největší problémy druhému studentovi podle mého názoru dělá především tvoření minulého času a slovní pořádek slov v angličtině. Problém s tvořením minulého času měli ještě dva studenti z deseti, ostatní měli písemné práce bez zásadních chyb.

Studentům jsem na konci hodiny poděkovala za pozornost a připomněla, že se uvidíme za 14 dní. Také jsem jim popřála hezké prázdniny.

7.3.4. Reflexe

Na třetí hodinu jsem si dala hned několik cílů. Prvním cílem bylo přizpůsobit třetí hodinu na nové téma. Tentokrát jsem si zvolila téma *Typical day*.

Dalším cílem bylo uplatnit diktáty zaměřené na rozvoj poslechu a psaní v angličtině, a to na diktáty jiné, než které jsem použila v předchozích hodinách. Pro třetí hodinu jsem tedy zvolila diktáty *phonics dictation*, *keywords dictation* a *dictogloss*. Cílem *phonics dictation* bylo se zaměřit na správnou výslovnost v angličtině. Na tuto hodinu jsem vybrala *phonics dictation* zaměřený na *silent letters*. Tento diktát jsem čerpala z knihy *Dictation – New methods, new possibilities*, nicméně je třeba dodat, že jsem musela vymyslet vlastní slova tak, aby spadala pod téma třetí hodiny.

Záměrem *key words dictation* bylo použít slovní zásobu na dané téma v kontextu. Stejně jako u diktátu předchozího, i u tohoto jsem použitou slovní zásobu musela vymyslet a přizpůsobit danému tématu. Poslední diktát *diclogloss* se poté zaměřil na porozumění nahrávce a na základě vlastních poznámek sepsání příběhu.

Pomocí diktátu *diclogloss* studenti slyšeli nahrávku namlouvenou rodilým mluvčím, čímž jsem splnila i další cíl této hodiny, tedy zahrnout do výuky alespoň jednu nahrávku s rodilým mluvčím.

Dalším cílem hodiny bylo procvičit slovní zásobu na téma typický den, což se pomocí diktátu podle mého názoru podařilo.

Stejně tak jsem si dala za cíl do výuky zapojit nejen frontální a individuální výuku, ale i práci ve dvojicích. Pro práci ve dvojicích jsem v této hodině zvolila porovnávání svých odpovědí se spolužáky.

Třetí hodina tak proběhla podle plánu. Během výuky jsem se nesetkala s většími problémy. Stejně jako u hodin předchozích, i hodina třetí byla realizována výhradně v angličtině. Během této hodiny jsem češtinu nepoužila vůbec. Důvodem, proč jsem v této hodině češtinu nemusela použít, mohl být fakt, že nejmladší studentka nebyla na třetí hodině přítomna.

Z třetí hodiny výzkumného projektu si odnáším nový poznatek. Diktát s názvem *silent letters* nám ukázal, že i přesto, že studenti byli schopni slova zapsat správně a němé hlásky bez větších problémů identifikovat, při poslední kontrole žáci některá slova vyslovovali stále špatně. Můžeme tak vidět, že diktát sice poukazuje na správnou výslovnost slov, ale jeho jednorázovým použitím nezmění špatně naučenou výslovnost.

Přínosná byla třetí hodina také v jednoslovném diktátu. Diktování samotných slov bez kontextu se v angličtině projevilo jako nemožné. Kontext je pro pochopení diktátu i jeho správného zaznamenání zásadní. Ze třetí hodiny je třeba také zmínit diktát *dictogloss*, který odhalil slabiny žáků ve znalostech minulého času v angličtině. Tento diktát nám tímto prokázal, že diktáty mohou odhalit slabiny ve znalostech žáků a pomocí nich se na ně můžeme zaměřit a zdokonalit je.

7.4. Čtvrtá hodina

I čtvrtou hodinu jsem chtěla přizpůsobit jinému tématu, než u hodin předchozích. Čtvrtá hodina je tedy na téma *At school*. Cílem hodiny je procvičit slovní zásobu na toto téma pomocí diktátů s tím, že vybrané diktáty jsou zaměřené na rozvoj poslechu a psaní v anglickém jazyce. Znovu jsem chtěla v hodině použít jiné typy diktátů, než v hodinách předchozích, proto jsem pro poslední hodinu mého výzkumného projektu vybrala diktáty *theme based free dictation*, *pozměněný key words dictation*, *piecing it together* a také *tradiční diktát*.

7.4.1. Koncept hodiny

Téma hodiny: ve škole

Délka trvání: 60 minut

Třída: smíšená, studenti různých škol a odlišného věku 2. stupně ZŠ

Cíle hodiny:

- uplatnit diktáty zaměřené na rozvoj poslechu a psaní v angličtině na téma *at school*
- využít další typy diktátů, které nebyly použity v předchozích hodinách
- procvičit slovní zásobu žáků na téma *at school*
- zahrnout do výuky alespoň jeden diktát namluvený rodilým mluvčím
- zahrnout do výuky nejen frontální a individuální výuku, ale i práci ve dvojicích
- zapojit do výuky všechny studenty aktivně
- propojit slyšenou formu dané slovní zásoby s podobou psanou

Organizace řízení učební činnosti:

- frontální, individuální, práce ve dvojicích

Použité metody práce a typy aktivit:

- *brainstorming*
- *theme-based free dictation*
- *key words dictation*
- *tradiční diktát*
- jednodušší verze tradičního diktátu – *piecing it together*

Pomůcky a materiály:

- pracovní list č. 9 – *Theme-based free dictation*
- pracovní list č. 10 – jednodušší verze *Theme-based free dictation*
- pracovní list č. 11 – *Tradiční diktát*
- pracovní list č. 12 - *Piecing it together*
- prázdné papíry, propisky
- nahrávka diktátu, přehrávač
- tabule, barevné fixy

7.4.2. Příprava na hodinu

Během přípravy na poslední hodinu jsem si dala za cíl, aby téma a typy diktátů byly na čtvrté hodině jiné než na hodinách předchozích. Během přípravy jsem podle toho diktáty vybírala a modifikovala je tak, aby odpovídaly danému tématu, které bylo tentokrát *škola*. Opět jsem vzala v úvahu odlišné jazykové úrovně žáků, a proto jsem připravila i zjednodušené verze diktátů. Do poslední hodiny jsem rovněž zahrнула dotazník¹⁰, ve kterém jsem žáky požádala o reflexi odučených hodin.

0.-1. minuta

Studentům popřeji hezké odpoledne a zeptám se jich, jak se dnes mají. Studentům sdělím, že dnes je to naše poslední setkání a dodám, že dnešní téma diktátů bude *At school*. Téma napíší na tabuli.

¹⁰ viz Seznam příloh – Příloha č. 3

1. – 5. minuta

Po napsání dnešního téma na tabuli se v úvodní části hodiny zaměřím na *brainstorming*. Studenty požádám, aby mi řekli, co si představí pod názvem škola. Co studenti budou říkat, budu psát na tabuli.

Cílem brainstormingu je studenty seznámit s tématem a aktivizovat jejich slovní zásobu v angličtině na dané téma.

5. – 6. minuta

Po brainstormingu přejdeme k prvnímu diktátu. Studentům rozdám pracovní listy¹¹, které se týkají *theme-based free dictation*. Vysvětlím, že budou poslouchat nahrávku a zapíší vše, co slyší, jako obvykle včetně interpunkce. Dodám, že nahrávku uslyší 2krát.

Pro nejmladší studentku jsem opět připravila jednodušší verzi¹² tohoto diktátu. Studentka text dostala již předtištěný s chybějícími slovy, které měla podle diktátu doplnit.

6. – 12. minuta

V této části hodiny studenti poslouchají nahrávku a zapisují vše, co slyší. Po nahrávce studentům nechám ještě pár sekund na dokončení či zkontrolování zapsaného textu.

12. – 15. minuta

Nyní studentům vysvětlím, že si každý z nich vyzkouší roli učitele. Studenty vyzvu, aby své sepsané texty vyměnili se sepsanými texty svých spolužáků a opravili jim je. Dodám, že mají opravit pouze chyby, kterými jsou si jisti.

15. minuta – 18. minuta

Studenty požádám, aby opravené texty vrátili svým spolužákům. Studenty nechám prohlédnout opravené chyby a poté je požádám, aby do druhé části diktátu napsali aktivity, které ve škole dělají. Aktivity budou vyplňovat do rámečků v pracovním listu¹³. Studenti mohou pracovat ve dvojicích.

18. – 19. minuta

Studenti nahlas přečtou aktivity, které sepsali.

¹¹ viz Seznam příloh - pracovní list č. 9

¹² viz Seznam příloh - pracovní list č. 10

¹³ pracovní list č. 9 – *Theme-based free dictation*

19. – 32. minuta

Studentům vysvětlím, že přejdeme k dalšímu diktátu. Nyní se bude jednat o diktát tradiční. Studenty rozdělím do dvojic a to tak, aby vždy dva studenti seděli naproti sobě. Vysvětlím jim, že jeden student bude zapisovat, co mu spolužák diktuje. Vždy jednomu studentovi ze dvojice dám prázdný papír na zapisování, druhému ze dvojice text¹⁴ (part 1), který má předčítat, tedy diktovat svému spolužákovi.

Nejdříve jim text přečtou celý a ti studenti, kteří budou zapisovat, se napoprvé pokusí slyšenému textu jen porozumět. Teprve až při druhém čtení si studenti zapisují, co slyší. Poté text přečtou potřetí, aby si spolužáci mohli doplnit a zkontrolovat zapsaný text. V poslední části studenti, kteří text předčítali, svým spolužákům diktáty opraví.

Studentům na tabuli napíši a nakreslím interpunkci a jejich ekvivalenty v angličtině, aby spolužákům mohli text diktovat včetně interpunkce.

• *fullstop*

, *comma*

! *exclamation mark*

„“ *inverted commas*

Cílem této aktivity je procvičit tradiční diktát zábavnější formou, tedy ve dvojicích. Nicméně tento diktát s sebou přináší několik problémů. Zmiňme především výslovnost žáků, kteří předčítají. Pokud čtou slova v textu špatně, druhý student nemusí rozumět nebo si dokonce osvojit špatnou výslovnost svého spolužáka. Tím, že se ve třídě vyskytli žáci odlišných znalostí v angličtině, se mi situace o to zkomplikuje. Text jsem vybrala jednoduchý, který jsem převzala z učebnice Fun for Movers (2006). Úroveň textu by měla odpovídat znalostem žáků. Studenti by neměli mít problémy se slovní zásobou.

¹⁴ pracovní list č. 11 – *Tradiční diktát*

Pro nejmladší studentku jsem tento diktát pozměnila, a sice na diktát *piecing it together*. Nejmladší studentku nechám přisednout k jedné z dvojic a dám jí pracovní list¹⁵. Na pracovním listu bude text, který bude jeden z dvojice předčítat, nicméně věty na pracovním listu budou zpřeházené. Úkolem nejmladší studentky bude věty očíslovat tak, jak jdou za sebou a následně je vlastní rukou přepsat ve správném pořadí.

32. – 43. minuta

V této části hodiny se role studentů ve dvojicích obrátí. Student, který předtím četl, nyní bude zapisovat. A naopak student, který předtím zapisoval, nyní bude číst. Studentům, kteří budou číst, rozdám druhou část textu¹⁶ (part 2). Nejmladší studentce rovněž rozdám další část rozházeného textu, který opět bude muset dát do správného pořadí a přepsat.

Během průběhu diktátu budu kontrolovat, zda si text neukazují, zda mluví pouze anglicky, správně vyslovují či zda nediktují moc rychle nebo moc pomalu.

43. – 53. minuta

V této části hodiny se budeme věnovat *key words dictation*. Z textu na téma škola, jsem vybrala následující slova, které napíšete na tabuli:

Vicky, school, not happy, parents, different, new friends

Studenty nechám posadit se na svá původní místa a vysvětlím, že slova, která jsou na tabuli, jsou slova, která jsem vybrala z jednoho textu na téma škola. Jejich úkolem bude sepsat vlastní příběh v angličtině, na minimálně 7 vět, s použitím těchto slov. Dodám, že slova v příběhu musí být ve stejném pořadí, jako jsou na tabuli a slova nemohou měnit.

53. – 54. minuta

Pracovní listy, texty a popsané papíry si vyberu a studentům poděkuji za výbornou práci. Rovněž jim poděkuji za účast na výzkumu a doplním, že přejdeme k poslední části hodiny, a tím je vyplnění dotazníku. Připomenu, že tak jako vyplňovali dotazník na začátku výzkumu, ho budou vyplňovat i teď. Dodám, že dotazníky jsou anonymní a po jeho vyplnění ho odevzdají na druhou stranu třídy pod okno. Během rozdávání dodám, aby mi do dotazníku napsali, co se jim například líbilo nebo nelíbilo, co je bavilo nebo nebavilo a proč.

¹⁵ pracovní list č. 12 – *piecing it together*

¹⁶ pracovní list č. 11 – *Tradiční diktát*

54. – 60. minuta

Studenti vyplňují dotazník. Poté odchází.

7.4.3. Průběh hodiny

Stejně jako v hodinách předchozích, i před začátkem poslední hodiny jsem do Evropského centra jazykových zkoušek a Jazykové školy s právem státní jazykové zkoušky, s.r.o. přišla opět o něco dříve, abych vše na hodinu nachystala. Opět jsem zkontrolovala nahrávku, rozmístění stolů a židlí jsem přizpůsobila hodině, vyvětrala jsem a zatopila.

Hodina začala včas, tedy v 14:45, a čtvrté hodiny projektu se účastnilo 11 žáků z 15.

Hodina začala podle plánu, začali jsme tedy brainstormingem. Studenti mi říkali slova, která jim dnešní téma, tedy škola, evokuje. Někteří studenti říkali slova hned, někteří se přidali až po chvíli. Studenti mi diktovali následující slova:

boring, tests, five, friends, blackboard, pupil's record book, teacher, classroom, student's book, whiteboard marker, chalk, ruler

Poté jsme podle plánu pokračovali s *theme-based free dictation*. Studenti poslouchali nahrávku a zapisovali vše, co slyšeli. Tato část hodiny proběhla bez problémů. Když jsem studentům po diktátu vysvětlila, že si zahrají na učitele, vypadali překvapeně. Sama jsem určila, kdo si má s kým vyměnit napsané diktáty, a dodala, že dané diktáty mají opravit. Studenti úkol vypracovali s nadšením, někteří studenti si práce i známkovali.

Pro ukázkou uvedu jeden vypracovaný a opravený diktát. Opravené části diktátu, které spolužák považoval za chyby, jsou podtrženy.

Lucy is a primary people. She likes english lesson. She enjoys misings stories and singing english songs. She goes to the library to read books. Sometimes, she plays games with e her friends. She likes sports, too. She plays badminton, everery wednesday aften school.

Většina studentů udělala chybu především ve slově *pupil*, místo kterého studenti psali *people*. Zatímco některým studentům diktát dělal potíže, dvě studentky daný diktát napsaly bez chyby.

Po diktátu jsem studenty požádala, aby pod diktát do tabulky sepsali aktivity, které ve škole dělají. Studenti tabulky nevyplnili celé, většinou psali následující aktivity:

learn, read books, count, draw pictures, talk to friends, write on the whiteboard, write tests, eat, do sport

Čtení sepsaných aktivit studentům nedělalo potíže.

Poté jsem studenty rozdělila do dvojic a rozesadila je tak, aby seděli naproti sobě. Nejmladší studentku jsem podle plánu přiřadila k jedné z dvojic. Poté jsem jim vysvětlila, že jeden ze studentů v každé dvojici bude číst text, který rozdám, druhý z dvojice bude zapisovat, co slyší. Studenti daný diktát prováděli s nadšením.

Třidu jsem během diktátu obcházela a několikrát jsem zaslechla reakce v češtině „Cože?“ nebo „Nestíhám!“. Studentům jsem vždy připomněla, že mohou komunikovat pouze v angličtině. Na tabuli byla nakreslená interpunkce s anglickými ekvivalenty, které všichni studenti s nadšením používali.

Problém u této aktivity nastal, když některé dvojice byly již hotové, zatímco jiné ještě pracovaly. Studenti však byli hodní a vyčkali v tichosti.

Pro ukázkou uvedu první část tohoto diktátu sepsaného jedním ze žáků. Opravené části diktátu spolužákem jsou podtržené.

Hello! I am Nick. On Tuesday, our teacher, Mr Day, _____ in the classroom. Our music teacher, Mr skip, came _____ sit. 'Mrs day is making a film about school_ today. She wont you too read and answer the question_ on pages 66 and 67.' The question_ were about the longest rivers in the world. I was happy because I know a lot about rivers.

V této části diktátu některým studentům dělal problém minulý čas.

Následně jsme přešli k druhé části diktátu, kdy si žáci své role ve dvojicích vyměnili. Opět uvedu příklad jednoho z diktátů. Opravené části spolužákem jsou podtržené.

Mr Skip ponetid to free big books in the bookcase. The maps in doues books shower all the rivers in the world. 'Fand the answers in then', he said. At the end of lesson, Mrs Skip took _____ books. Mrs Day come back to school on Firsday. She talk_ about the film then she geve as our books baq. There were lots of thicks at the end of my answers!

Poté jsme přešli ke *key words dictation*. Studenti na základě vybraných slov měli sepsat svůj vlastní příběh. Nyní uvedu dva příklady příběhů, které studenti sepsali. Klíčová slova jsou vtištěna tučně.

*This is story about **Vicky**. Vicky went to her new **school**. She wasn't **happy** because she haven't got friends. She was **different** than the other kids. She was younger than the other kids. But one day she met **new friends**. They was young too.*

***Vicky** lived in California but she moved to the New York. She is **not happy** because she must go to new **school**. When she go fist time to new scholl she is not happy, because it was **different**. She had not here her friends. She don't know anybody. But now ske like new scholl. She created **new friend** and she is having fun with them.*

Na konci hodiny jsem studentům poděkovala za účast a skvělou spolupráci a požádala je o vyplnění dotazníku.

7.4.4. Reflexe

Cílem čtvrté hodiny bylo do výuky zahrnout jiné typy diktátu než u hodin předchozích. V této hodině jsem použila diktát tradiční, *theme-based free dictation*, *key words dictation* a pro nejmladší studentku *piecing it together*.

Mimo jiné jsem do této hodiny chtěla zapojit více aktivit ve dvojicích. Z tohoto důvodu jsem tradiční diktát nechala diktovat samotné studenty, a to i přes riziko, že studenti daný text mohou číst špatně. Záměrně jsem vybrala jednodušší text, který by studentům neměl dělat problémy, nicméně i přesto k výslovnostním problémům docházelo. Zásadním problémem u tohoto diktátu ve dvojicích také bylo, že studenti slova neodvozovali z kontextu, ale bezhlavě psali, co slyšeli. Tím si můžeme vysvětlit například následující chyby:

shower místo show

free books místo three books

Z této hodiny si tak odnáším poznatek, že diktování a opravování ve dvojicích nemusí být příliš efektivní.

Tato hodina, ale i hodiny přechozí, také ukázaly variabilitu diktátů a možnosti jejich využití při výuce anglického jazyka. Rovněž můžeme vidět, že diktát se dá uchopit i tak, že na stejném jen trochu pozměněném diktátu pracovala i nejmladší studentka.

Podle reakcí žáků si dovoluji tvrdit, že práce ve dvojicích a role učitelů žáky bavila.

8. Výsledky dotazníků

V následujících podkapitolách představím výsledky dotazníků z praktické části. I přesto, že jsem si vědoma malého množství respondentů, pro přehlednost výsledků použiji vyhodnocení pomocí grafů.

8.1. Dotazník č. 1

Tento dotazník¹⁷ byl vyplněn studenty, a to v první hodině výzkumného projektu. Cílem dotazníku bylo zjistit, zda studenti mají diktáty rádi či ne, případně proč, a zda je v hodinách anglického jazyka na své základní škole dělají. Výsledky dotazníku shrnuji v následujících grafech.

Na první otázku, tedy zda mají rádi diktáty, mi 11 respondentů z 15 odpovědělo, že diktáty rádi nemají. Zbývajících 4 respondenti je naopak rádi mají.

Graf č. 1 Výsledky dotazníku otázky č. 1

Zdroj: vlastní zpracování

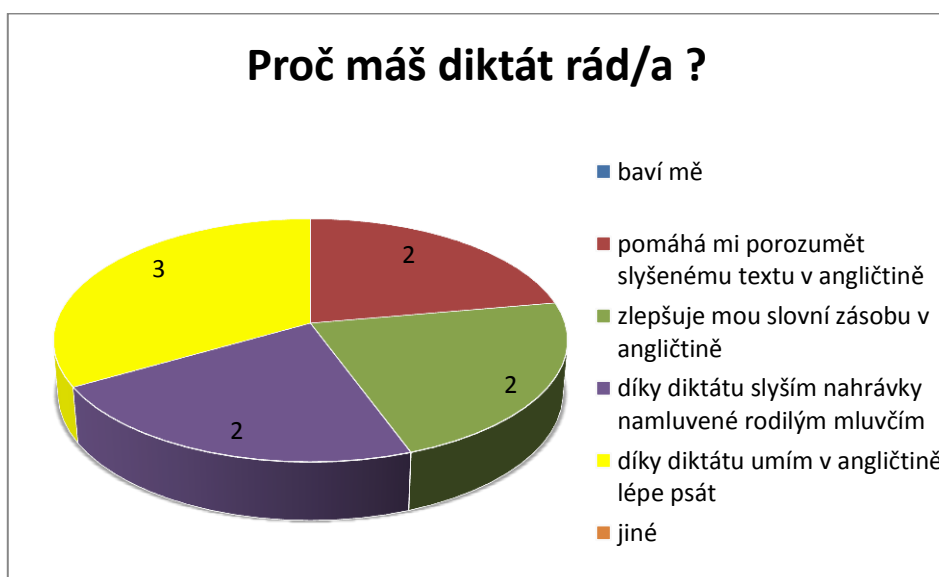
Během sestavování dotazníku jsem na otázku, proč diktáty mají nebo nemají rádi, vypsala několik možností na výběr, neboť jsem se obávala, že kdybych tak neučinila, studenti by nevěděli, co napsat a na otázku by neodpověděli. Nicméně jsem po studentech chtěla, aby se na tuto otázku mohli i rozepsat, proto jsem do této otázky zahrнула i odpověď *jiné*. Před rozdáním dotazníku jsem apelovala, aby se na tuto otázku nebáli odpovědět vlastními

¹⁷ viz Seznam příloh – Příloha č. 2

slovy, že budu ráda za jakýkoli pravdivý příspěvek. Nicméně i přesto se mi na otázku *proč* vyjádřil vlastními slovy pouze jeden respondent. Ostatní respondenti volili nabízené z odpovědí.

Ze 4 respondentů, kteří odpověděli, že diktáty mají rádi, 2 odůvodnili, že jim diktáty pomáhají porozumět slyšenému textu v angličtině. 2 respondenti si myslí, že diktáty zlepšují slovní zásobu v angličtině. 2 respondenti diktát považují za zdroj nahrávky namluvené rodilým mluvčím a 3 respondenti předpokládají, že pomocí diktátů umí v angličtině lépe psát. Jiné odpovědi k této otázce nebyly vybrány.

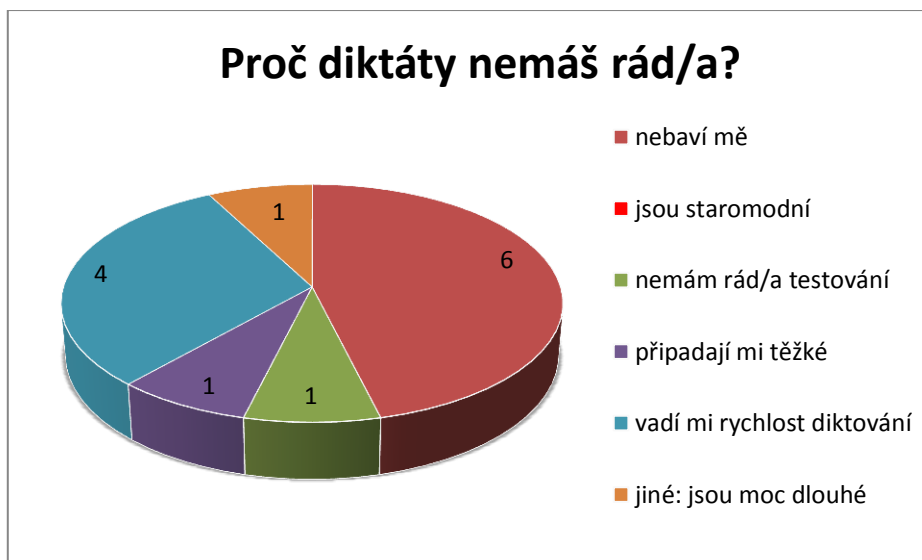
Graf č. 2 Proč máš rád/a diktáty?

Zdroj: vlastní zpracování

Z 11 respondentů, kteří odpověděli, že diktáty rádi nemají, 6 odpovědělo, že je diktáty nebaví. Jeden z těchto respondentů nemá rád testování, jednomu respondentovi diktáty připadají těžké a čtyřem respondentům vadí rychlost diktování. Jeden respondent uvedl, že jsou diktáty moc dlouhé.

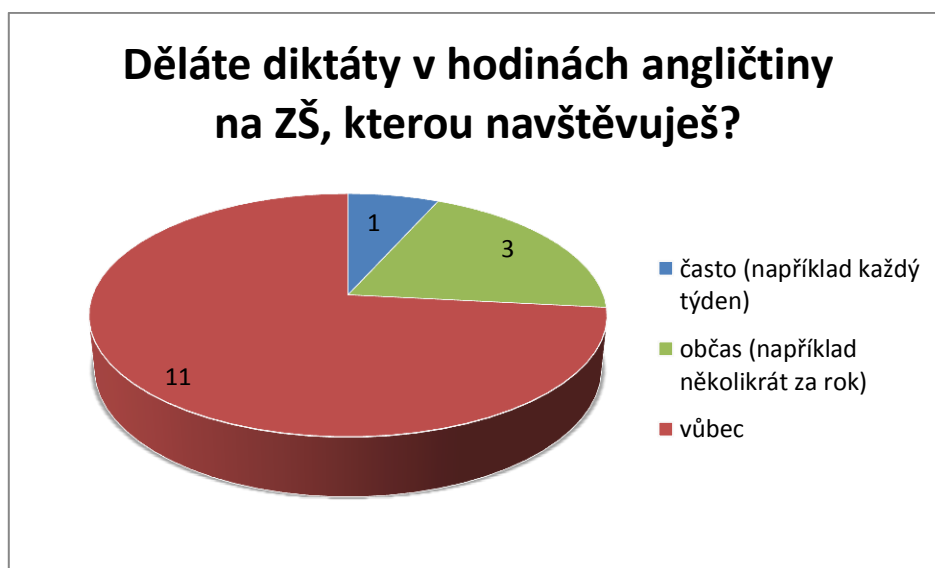
Graf č. 3 Proč diktáty nemáš rád/a?

Zdroj: vlastní zpracování

Na poslední otázku v dotazníku, zda dělají diktáty na základní škole, kterou navštěvují, pouze 1 respondent odpověděl, že je dělají pravidelně. Podle tří respondentů dělají diktáty v hodinách angličtiny občas a 11 respondentů z 15 odpovědělo, že diktáty nedělají vůbec.

Graf č. 4 Děláte diktáty v hodinách angličtiny na ZŠ, kterou navštěvuješ?

Zdroj: vlastní zpracování

8.2. Dotazník č. 2

Tento dotazník¹⁸ byl vyplněn opět studenty, kteří se na výzkumu podíleli, a to na poslední hodině výzkumného projektu. Cílem druhého dotazníku bylo studenty požádat o reflexi odučených hodin. Výsledky druhého dotazníku znovu shrnuji v následujících grafech.

Na první otázku, zda studenty bavily diktáty, které jsme dělali, 5 respondentů odpovědělo, že rozhodně ano. Zbýlých 6 respondentů z 11 odpovědělo, že spíše ano.

Graf č. 5 Bavily vás diktáty, které jsme dělali?

Zdroj: vlastní zpracování

¹⁸ viz Seznam příloh – Příloha č. 3

Na druhou otázku, zda by chtěli tyto diktáty dělat i v hodinách angličtiny na základní škole, kterou navštěvují, 3 respondenti odpověděli, že rozhodně ano, další 3 respondenti odpověděli spíše ano a zbylých 5 respondentů z 11 odpovědělo, že spíše ne.

Graf č. 6 Chtěl/a bys tyto diktáty dělat i v hodinách angličtiny na základní škole, kterou navštěvuješ?

Zdroj: vlastní zpracování

3 respondenti se domnívají, že diktáty rozhodně zlepšují jejich poslechové dovednosti. 7 respondentů si myslí, že spíše ano a zbylý 1 respondent na tuto otázku odpověděl *nevím*.

Graf č. 7 Myslíš si, že díky diktátům můžeš lépe rozumět slyšenému textu v angličtině?

Zdroj: vlastní zpracování

Na čtvrtou otázku, zda si myslí, že pomocí diktátů mohou lépe psát, 1 respondent odpověděl, že rozhodně ano, 8 respondentů se domnívá, že spíše ano, a zbylí 2 respondenti zvolili odpověď *nevím*.

Graf č. 8 Myslí si, že díky diktátům můžeš v angličtině lépe psát?

Zdroj: vlastní zpracování

Na závěrečnou otázku, ve kterých jsem studentům dala prostor pro reflexi odučených hodin, se mi rozepsalo 6 respondentů. Jejich názory byly následující.

„Dobře mě to bavilo a konečně vím, jak se řekne čárka.“

„Vše bylo super – full stop.“

„Nerozuměla jsem slovíčkům.“

„Paní učitelka byla vážně milá. Takových by mělo být víc!“

„Tento program mne bavil a nejvíce poslední diktát, protože jsem mohla více psát, ale i porozumět textu.“

„Naučila jsem se: eggplant, comma, full stop.“

8.3. Dotazník č. 3

Do své diplomové práce jsem měla zahrnout i řízený rozhovor s učitelem na škole, na které vykonám výzkumný projekt. Vzhledem k časové vytíženosti lektorů Evropského centra jazykových zkoušek a Jazykové školy s právem státní jazykové zkoušky, s.r.o. jsem se rozhodla řízený rozhovor zaměnit za dotazník. Dotazník¹⁹ jsem rozdala deseti lektorům anglického jazyka dané jazykové školy. Cílem bylo zjistit, zda diktáty při výuce anglického jazyka používají, případně za jakým účelem, a v čem podle nich mohou být diktáty při výuce anglického jazyka přínosné a co naopak u diktátů považují za nevýhodu.

Z 10 lektorů mi vyplněný dotazník vrátilo lektorů pouze 5.

Na první otázku, zda diktáty používají při výuce anglického jazyka, mi 2 lektoři odpověděli, že diktáty při výuce anglického jazyka nedělají vůbec. Jeden lektor diktátů využívá občas, zbývající 2 lektoři diktáty při výuce anglického jazyka dělají pravidelně.

Protože se v další části dotazníku jednalo o otázky otevřené, u každé z otázek budu citovat odpovědi lektorů.

• Pokud diktáty během výuky používáte, za jakým účelem?

„Diktuji otázky, na které mají studenti odpovědět při čtení nebo poslechu.“

„Diktuji slova, která mají studenti najít v textu a použít.“

„Integruji diktování do skupinové práce, tzv. jigsaw activities.“

„Procvičení spellingu – pouze při výuce abecedy, hláskování jmen, adres apod.“

• V čem podle Vás mohou být diktáty v hodinách anglického jazyka přínosné?

„Rozvoj schopnosti přesně reagovat na mluvené slovo – převádět do psané podoby.“

„Spojují mluvenou a psanou podobu jazyka, studenti procvičují obojí.“

„Zabití času.“

„Procvičování správného psaní slov.“

„Testování studentů (ale jen mezi sebou – nikdy je nepoužívám jako reliable tests).“

„Učitel může vnést nový zajímavý input – něco, co v učebnici chybí.“

¹⁹ viz Seznam příloh – Příloha č. 4

• **Co je podle Vás nevýhodou diktátů?**

„Neinteraktivní, frontální.“

„Časově náročné na opravování. Pro studenty demotivační, nemají je rádi.“

„Vždy musím zajistit, aby si studenti měli z čeho zkontrolovat správné psaní (někdo musí psát na tabuli, pokud to jde zezadu, či musí být něco podobného v učebnici). Musím vždy poskytnout správný vzor.“

„Dospělí studenti je nechtějí, připadali by si na ZŠ.“

„Zbytečně strávený čas. Neproduktivní. Co je jejich výhodou?“

Závěr

Cílem této diplomové práce bylo zaměřit se na diktát ve výuce anglického jazyka a možnosti jeho přínosu pro rozvoj psaní a poslechu u žáků 2. stupně základních škol. Práce byla pro přehlednost rozdělena na dvě hlavní části, a to na část teoretickou a část praktickou.

Teoretická část se na základě odborné literatury zabývá mimo jiné definicí diktátu, jeho neoblíbeností, výhodami a jeho uchopitelností při výuce anglického jazyka. Rovněž v této části podávám vlastní typologii diktátů a na diktáty zde pohlížím jako na nástroj pro rozvoj dovedností psaní a poslechu. Teoretická část nám také podala informaci, že v Rámcovém vzdělávacím programu a Školním vzdělávacím programu se zmínka o diktátech nevyskytuje.

Praktická část měla cílů hned několik. Tato část diplomové práce byla z velké části zaměřena na výzkumný projekt. Cílem projektu bylo odučit několik výukových jednotek se žáky 2. stupně základních škol se zaměřením na diktáty v anglickém jazyce. Pomocí projektu jsem se od žáků měla dozvědět, zda diktáty mají rádi a jak často je realizují při výuce anglického jazyka na své základní škole. Posledním cílem praktické části bylo zjistit oblíbenost a využitelnost diktátů při výuce anglického jazyka od učitelů a výsledky dotazníků poté porovnat.

Pro výzkumný projekt jsem zrealizovala celkem čtyři výukové jednotky o délce 60 minut. Projektu se účastnilo celkem 15 žáků 2. stupně z různých základních škol a konal se v Evropském centru jazykových zkoušek a Jazykové škole s právem státní jazykové zkoušky, s.r.o. Každá z hodin tohoto výzkumného projektu mi podala nové poznatky.

První hodina potvrdila informaci, která byla uvedena v části teoretické, a sice že diktát je uchopitelný nejen pro jakkoli velkou skupinu žáků, ale rovněž pro žáky odlišné jazykové úrovně i odlišného věku. Smíšená třída žáků 2. stupně různých základních škol toho byla důkazem. Přínosná byla první hodina výzkumného projektu i v tom, že jsem pomocí *running dictation* žákům ukázala, že diktát nemusí být nudný. Tím, že žáci nechtěli přestat hrát i přesto, že už byl konec hodiny, žáci ukázali, že je tento diktát skutečně bavil.

Druhá výuková jednotka nám podala zásadní informaci o opravování diktátů. Jeden z diktátů si studenti opravovali sami mezi sebou bez správného vzoru. Výsledkem bylo, že studenti opravili jen minimum chyb. Zásadní chyby většinou přehlédli nebo si dokonce

mysleli, že jsou správně. U dalšího diktátu v následujících hodinách poté opravovali podle správného vzoru. To žáky velice bavilo, dokonce si rozdávali i známky, nicméně i tak studenti spoustu chyb při opravování přehlédli. Největší hrozbou u vzájemného opravování může být riziko, že své chyby a chyby ostatních mohou považovat za správné a převzít je. Ze zkušenosti s opravováním jsem došla k závěru, že vzájemné opravování mezi žáky není přínosné. Co se týče diktátu samotného, druhá hodina prokázala, že novou slovní zásobu, kterou jsme probírali, žáci na konci hodiny napsali bez pravopisných chyb. Díky tomu můžeme říct, že diktát skutečně zlepšuje pravopis u žáků.

Třetí výuková jednotka podala zajímavý pohled na *phonics dictation*, konkrétně na diktát s názvem *silent letters*. I přesto, že studenti byli schopni slova zapsat správně a němé hlásky bez větších problémů identifikovat, při poslední kontrole žáci některá slova vyslovovali stále špatně. V tomto případě diktát sice nepomohl zbavit se špatně naučené výslovnosti, na správnou výslovnost však diktát alespoň upozornil. Dále zmiňme jednoslovný diktát, který se nám v této hodině ukázal jako matoucí. Diktování samotných slov bez kontextu se v angličtině projevilo jako nemožné. Žáci tak čelili například problému, kdy při diktování slova [aʊə] nevěděli, zda mají zapsat 'hour' nebo 'our'. Z této zkušenosti můžeme vyvrátit argument proti diktátu, a sice že se u diktátu jedná o holé zaznamenávání textu nebo slov bez nutnosti jeho nebo jejich porozumění, jak tvrdí Prodromou (1983). Ze třetí hodiny je třeba také zmínit přínos takzvaného diktátu *dictogloss*. Pomocí tohoto diktátu jsme zjistili slabiny žáků v angličtině. V tomto případě šlo především o minulý čas prostý. *Dictogloss* nám tak potvrdil, že diktáty mohou odhalit slabiny ve znalostech žáků a pomocí nich se na ně poté zaměřit a zdokonalit je.

Poslední hodina byla zaměřena na práci ve dvojicích. Žáci si úryvky textu diktovali mezi sebou, což se ukázalo nepřínosným. Žáci totiž některá slova v textu nevyslovovali zcela správně, což žáky mátl. Samozřejmě je tu i riziko toho, že si špatnou výslovnost svých spolužáků žáci osvojí. Z tohoto důvodu považuji diktát za přínosný pro rozvoj poslechu jen v případě, že se jedná o nahrávku namluvenou rodilým mluvčím.

Výsledky prvního dotazníku před výzkumným projektem ukázaly, že žáci diktáty rádi neměli, odpovědělo tak 11 respondentů z 15. Výsledky druhého dotazníku na konci projektu však ukázaly, že diktáty z výzkumného projektu je bavily, odpovědělo tak všech 11

respondentů. Na základě tohoto výsledku si dovoluji tvrdit, že diktáty při výuce anglického jazyka studenty baví.

Výsledky dotazníků se žáky rovněž ukázaly, že žáci na své základní škole při výuce anglického jazyka diktáty nedělají, odpovědělo tak 11 respondentů z 15, nicméně 6 respondentů z 11 uvedlo, že by diktáty při hodinách anglického jazyka dělat chtěli. Žáci si rovněž myslí, že diktáty jim pomáhají pro rozvoj poslechu v angličtině, odpovědělo tak 10 respondentů z 11. 9 respondentů z 11 si myslí, že diktát rozvíjí dovednosti psaní. Z pohledu žáků se tak diktáty při výuce anglického jazyka jeví jako přínosné.

Z dotazníku s učiteli vyplývá, že přístup učitelů vůči diktátům je rozporuplný. Na otázku, zda diktát do výuky anglického jazyka zapojují, dva respondenti odpověděli, že pravidelně. Jeden respondent uvedl občas a zbylí dva respondenti uvedli, že nikdy. Odlišné názory měli i na přínos diktátů. Zatímco jeden respondent diktát považuje za ztrátu času, druhý respondent je považuje za zajímavý input do hodiny. Diktátu poté vytýkají čas nezbytný pro jejich opravování, neinteraktivnost, někteří respondenti diktát dokonce považují za ztrátu času. Postoj žáků a učitelů vůči diktátům se tak jeví opačným. Zatímco žáci se podle výsledků dotazníků shodli na tom, že je diktát baví a považují ho za přínosný pro rozvoj dovednosti poslechu a psaní, učitelé se svými odpověďmi již tak jednotní nejsou. Důvodem, proč je názor učitelů na diktáty při výuce anglického jazyka odlišný, může být fakt, že znají jen tradiční podobu diktátu, a to z hodin českého jazyka.

Tím, že jsem do každé z hodin výzkumného projektu zapojila jiné typy diktátů, se mi podařilo poukázat na variabilitu a uchopitelnost diktátu při výuce anglického jazyka. Možností, jak diktát uchopit či ho pozměnit pro danou výuku, je tolik, že jsem zdaleka nevyužila všechny jeho typy a možnosti. Výukových jednotek a počtu respondentů na dotazníky bylo velmi málo na to, abychom tyto výsledky mohli považovat za komplexní. Věřím však, že výsledky mé práce mohou být podnětem pro další zkoumání.

Summary

The topic of this diploma thesis is *Using dictation to develop listening and writing skills in English language classes at the lower secondary level*. The main goal of this thesis was to describe dictation and its contribution to the development of listening and writing skills in English language classes. It consists of two main parts – theoretical and practical.

The theoretical part deals with the definition of dictation and considers dictation to be not only a testing technique but also a teaching technique. It objectively depicts its advantages and possible reasons why dictation is so frightening and unpopular these days. This part also defines different types of dictations and describes how dictation, listening and writing skills are mentioned in the Framework Educational Programme and School Educational Programme.

The practical part is based on a project which took place at a language school called *Evropské centrum jazykových zkoušek a Jazyková škola s právem státní jazykové zkoušky, s.r.o.* in February 2015. There were a total of 15 pupils who participated in English lessons that were focused on dictation. The pupils were of different ages and came from different secondary schools. Their knowledge of English varied as well. The project included a total of four 60 minutes teaching lessons. Each particular lesson included in the project is described in detail. Questionnaires were used at the beginning and at the end of the project to find out how popular dictations are among pupils and how often they are used in English language classes. The last goal of the practical part was to ask teachers whether they use dictation in their English classes or not and what they consider to be the major advantages and disadvantages of dictation.

The first lesson of the project proved dictation to be a feasible activity for groups of any number of students, groups of students with different language skills and of different age groups. It is necessary to mention a so-called *running dictation* that showed pupils that dictation does not have to be boring. The fact that the pupils did not want to stop playing even though it was the end of the lesson proves they enjoyed it.

The second lesson gave us new information about correction. Because pupils were correcting their schoolmates' dictation without having transcripts available, they did not correct all the mistakes. In addition, they were not even able to recognise mistakes. When

pupils were provided with transcripts when correcting another dictation, they still were not able to correct all mistakes. Although they enjoyed the role of the teacher, this kind of correction can be evaluated as helpful for teachers but useless for pupils. Moreover, peer-correction can be tricky because pupils may not identify mistakes, consider them to be correct and adopt them. On the other hand, all new vocabulary we studied in that lesson was written by pupils without mistakes in the final dictation. So we can say that dictation improves pupils spelling skills.

In the third lesson, phonic dictation focused on silent letters revealed new information. Even though pupils were able to write words correctly and identified silent letters without encountering major problems, some pupils still had difficulty pronouncing the same words correctly. Therefore, even though dictation did not help some pupils to improve their pronunciation of silent letters, it helped to attract their attention to it. In this context it appears useful to mention a word dictation whose implementation appeared confusing. To dictate English words without context seemed impossible because students did not know what to write down. For example, when dictating the word [aʊə], the pupils hesitated if they were supposed to write down the word 'hour' or 'our'. It is also necessary to mention a dictation called *dictogloss* which proved that dictation helps teachers identify pupils' weak points in English. Resulting revisions or additional exercises or activities can improve pupils' English.

The last session was based on pair work. Pupils dictated short texts to each other, which, however, turned out to be ineffective. The incorrect pronunciation of the schoolmates caused pupils not to understand well. In some instances they considered wrong pronunciation to right and adopted it. For this reason, dictation in pairs cannot be seen beneficial for the development of listening skills. It would be advisable to use recordings by native speakers instead.

The results of the first questionnaire revealed that eleven out of fifteen respondents hate dictations. But in comparison with the result of the second questionnaire given at the end of the project, all eleven respondents said they enjoyed the dictations we did. This can be concluded that pupils like dictation activities.

In addition, eleven out of fifteen pupils do not write dictations at their secondary schools. However, the survey showed that six out of eleven respondents would appreciate writing dictations in English lessons. Ten out of eleven respondents consider dictations an effective technique for the development of listening and nine of them for the development of writing skills. To sum up, the survey taken among pupils shows that they like dictation and believe it helps them to develop their writing and listening skills in English.

Questionnaire distributed among teachers revealed that their attitudes towards dictation are contradictory. Two respondents answered they use dictations in English language classes regularly, one respondent reported occasional use of dictations, and two respondents do not do them at all. When asked about the advantages of dictation, teachers provided contradictory answers again. While one respondent considered dictation a waste of time and found no benefits connected with this activity, another respondent regarded dictation an interesting asset in teaching. To sum up, pupils' answers were identical and in favour of dictation while teachers' answers varied.

The author of this thesis pointed out the variability and use of dictations in English language teaching. There are so many types of dictations and so many ways to modify them that it is impossible to mention all possible forms of dictation. It is always up to the teacher's lesson plan and creativity if and how dictations are used in lessons. Even though the number of respondents was too small to consider the results of this thesis representative, the results can serve as a basis for further research.

Bibliografie

Literatura

A TEFL anthology: selected articles from the English Teaching Forum, 1973-78. Editor David L Bouchard, Louis J Spaventa. Washington, D.C.: International Communication Agency, 1980, vii, 273 p.

ANDERSON, Anne a Tony LYNCH. *Listening*. Oxford: Oxford University Press, 1991, ix, 150 s. Language teaching. ISBN 0194371352.

Anglicko-český výkladový slovník. Praha: Nakladatelství Lidové noviny, 1998, xxxii, 1174 s., [12] s. obr. příl. ISBN 80-7106-304-5.

ASHER, James J. *Learning another language through actions*. 6th ed. Los Gatos: Sky Oaks Productions, [2003], 1 sv. ISBN 1560185023.

BETÁKOVÁ, Lucie. *Angličtina učitele angličtiny*. 1. vyd. Plzeň: Fraus, 2006, 203 s. ISBN 80-7238-550-x.

DAVIS, Paul a Mario RINVOLUCRI. *Dictation: New methods, new possibilities*. Repr. Cambridge: Cambridge University Press, 2003, 122 s. Cambridge handbooks for language teachers.

FLOWERDEW, John a Lindsay MILLER. *Second language listening: theory and practice*. Cambridge: Cambridge University Press, 2005, xiv, 223 s. Cambridge language education. ISBN 0521786479.

HEATON, J. *Classroom testing*. London: Longman, 1990, 127 s. Longman keys to language teaching. ISBN 0582746256.

HUGHES, Arthur. *Testing for language teachers*. 1. publ. Cambridge: Cambridge University Press, 1990, 9, 172 s. Cambridge handbooks for language teachers. ISBN 0-521-27260-2.

MORGAN, John a Mario RINVOLUCRI. *Once upon a time: using stories in the language classroom*. Cambridge: Cambridge University Press, 1983, viii, 120 s. Cambridge handbooks for language teachers. ISBN 0521272629.

MORLEY, Joan. *Listening Dictation*. University of Michigan Press. 1976, 138s.

NORRIS, W., R. 1993. *Using creative dictation to manage, motivate and activate large groups of false beginners*. Fukuoka Women's Junior College Studies. Vol. 45: 71-82.

PRŮCHA, Jan, Eliška WALTEROVÁ a Jiří MAREŠ. *Pedagogický slovník*, 3., rozš. a aktualiz. vyd., Praha : Portál, 2001.

RICHARD, Jack C. a SCHMIDT, Richard. *Longman Dictionary Of Language Teaching And Applied Linguistics*. London: Longman Group Limited, 2002, p. 157.

ROBINSON, Anne. *Fun for Movers*. Cambridge: Cambridge University Press, 2006, str. 34. ISBN 0521613655.

SAUSSURE, Ferdinand de. *Kurs obecné lingvistiky*. Vyd. 3., upr., V nakl. Academia 2. Překlad František Čermák. Praha: Academia, 2007, 487 s. Europa (Academia). ISBN 978-80-200-1568-6.

SYDNEY, Hornby A. *Oxford Advanced Learner's Dictionary of Current English*, 7. vydání, Oxford University Press, 2005.

UR, Penny. *Teaching listening comprehension*. Cambridge: Cambridge University Press, 2002, 173 s. Cambridge handbooks for language teachers. ISBN 0521287812.

VLÁŠEK, V.: *Výchova k myšlení v evropských a globálních souvislostech ve výuce anglického jazyka*. [Diplomová práce.] České Budějovice 2015. Jihočeská univerzita v Českých Budějovicích. Fakulta pedagogická. Vedoucí diplomové práce: doc. PhDr. Lucie Betáková, MA, Ph.D.

WAJNRYB, Ruth. *Grammar dictation*. Oxford: Oxford University Press, 1990, 132 s. Oxford English. ISBN 0194370046.

WEIR, Cyril J. *Communicative language testing*. New York: Prentice-Hall, 1990, 10, 218 s. Language teaching methodology series. ISBN 0131552848.

Odborné články

EZENWOSU, Ngozi E. *Dictation as a Veritable Tool for Language Proficiency on Project Educational Reform in Nigeria*. An International Multidisciplinary Journal, Ethiopia. Vol 5 (6), Serial No 23, November, 2011.

JAFARPUR, A. a YAMINI, M. 1993. *Does Practice with Dictation Improve Language Skills?* System, 21, 359-369.

KAZAZOGLU, S., *Dictation as a Language Learning Tool*. Akdeniz Language Studies Conference 2012.

KIANY, G.R. a SHIRAMIRY, E. *The effect of frequent dictation on the listening comprehension ability of elementary EFL learners*. TESL Canada Journal, Volume 20. Issue 1, 2002.

KIDD, R. 1992. *Teaching ESL Grammar Through Dictation*. TESL Canada Journal/Revue TESL du Canada.

LAWRENCE, P. M., and LEVINSON, B. F. 1987. *Dictation - Alive and Well*. English Journal, 76(6) (October 1987).

MANZI, Kimberlee A. *Why is Dictation so Frightening?* English Teaching Forum. April 1992.

MORRIS, S. *Dictation - A Technique in Need of Reappraisal*. ELT Journal Volume 37/2 April 1983.

OLLER, J. W., Jr. 1971. *Dictation as a Device for Testing Foreign-Language Proficiency*. English Language Teaching, str. 256-257.

PRODROMOU, Luke. *Dictation: Pros, Cons and Procedures*. English Teaching Forum, January 1983.

RIVERS, Wilga M. *Hearing and Comprehending*. English Teaching forum. October 1980.

SAWYER, J and SILVER, S. 1961. *Dictation in language learning*. Language Learning 11, 1 and 2: 33-42.

SPEER, Thomas M. *Putting Variety into Dictation*. English Teaching Forum, July 1980.

STANSFIELD, C. W. 1985. *A History of Dictation in Foreign Language Teaching and Testing*. Modern Language Journal.

STEPHEN, P. 1984. *Language Code Acquisition Through Written-Oral Dictation: A New Tool*. The Canadian Modern Language Review.

STOTSKY, S. *Dictation: Building listening, reading, and writing skills together*. (1983). The Leaflet, Spring, 82, 6-12.

SUTHERLAND, K. K. (1967). *The Place of Dictation in the Language Classroom*. TESOL Quarterly, 1(March 1967), 24-29.

WU, Z. (1989). *Dictation: A Great Help in Language Learning*. Guidelines, 11(2) (December 1989), 61-66.

WU, Z. (1989). *Possible Aural Activities in the Listening Class*. Guidelines, 11(1) (June 1989).

Internetové zdroje

ALKIRE, Scott. *Dictation as a Language Learning Device* [online]. The Internet TESL Journal. Vol. VIII, No. 3, March 2002. Dostupné z <<http://iteslj.org/Techniques/Alkire-Dictation.html>>.

BUCK, Gary. *Assessing Listening* [online]. 2011. Dostupné z <http://books.google.cz/books?id=m6fvKGi8b_IC&pg=PA74&lpg=PA74&dq=listening+dictation+1977&source=bl&ots=eGt5P0eyqd&sig=iI0wY1LqGWo6nlyrlao2DOY5UMQ&hl=cs&sa=X&ei=KFFrVlv4M-aBywO9y4GoBA&ved=0CFEQ6AEwBQ#v=onepage&q=listening%20dictation%201977&f=false>.

FISHER, Marilyn C. *Dictation: What and how students learn from it* [online]. Srpen 2001. Dostupné z <http://digitalcollections.sit.edu/cgi/viewcontent.cgi?article=1420&context=ipp_collection>.

KONDO, Yusuke. *Factors of listening comprehension evaluated by dictation* [online]. Dostupné z <<http://www.paaljapan.org/resources/proceedings/PAAL8/pdf/pdf021.pdf>>.

RÁMCOVÝ VZDĚLÁVACÍ PROGRAM PRO ZÁKLADNÍ VZDĚLÁVÁNÍ [online]. Platný od 1. 9. 2013. Dostupné z <<http://www.msmt.cz/vzdelavani/zakladni-vzdelavani/upraveny-ramcovy-vzdelavaci-program-pro-zakladni-vzdelavani>>.

Using Dictation to Develop Pupils' Listening and Writing Skills [online]. English Language Education Section. Curriculum Development Institut. Education Bureau 2011. Dostupné z <<https://cd.edb.gov.hk/eng/dict/Index.html>>.

VALDÉS, Mercedes de La Torre, Yordanka Brunet Valle y Amada Iglesias Fernández.

Developing writing skills in English as a foreign language. Some practical teaching ideas [online]. 2012. Dostupné z <<http://www.gestiopolis.com/organizacion-talento-2/developing-writing-skills-in-english-as-foreign-language.htm>>.

Seznam příloh

Příloha č. 1

ŽÁDOST O SPOLUPRÁCI NA VÝZKUMU

pro výzkumný projekt: Využití diktátu k rozvoji poslechu a psaní v hodinách angličtiny na 2. stupni základní školy
období realizace: únor 2015 (4krát 60minut)
řešitelé projektu: Bc. Andrea Váchová

Vážený rodiče,

obracím se na Vás se žádostí o spolupráci Vašeho dítěte na výzkumném projektu, jehož cílem je zjistit, zda aktivity založené na diktátu slouží k rozvoji poslechu a psaní v angličtině. Pokud s účastí Vašeho dítěte na projektu souhlasíte, připojte podpis, kterým vyslovujete souhlas s níže uvedenými informacemi.

Kde a kdy?

Výzkum bude probíhat v měsíci únoru 2015 (4krát 60minut) a bude se konat v budově Evropského centra jazykových zkoušek a jazykové škole Radost, kterou Vaše dítě navštěvuje.

Jak bude výzkum probíhat?

Na výzkumu se bude podílet kolem 15 žáků ve věku 10-15 let. Studenti budou dělat aktivity a provádět úkoly různých forem diktátů. Vše bude realizováno v anglickém jazyce. Studenti na začátku a na konci výzkumu vyplní dotazník týkající se diktátů v hodinách anglického jazyka, který bude zcela anonymní. Účast na výzkumu je zdarma.

Souhlasím s účastí syna/dcery na výše uvedeném výzkumu.

V dne

podpis zákonného zástupce

Příloha č. 2 - Dotazník 1

Milí studenti,

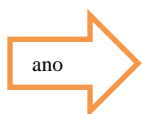
jsem studentkou posledního ročníku magisterského studia Pedagogické fakulty Jihočeské univerzity v Českých Budějovicích oboru Anglický a francouzský jazyk pro 2. stupeň ZŠ. Dovolte mi Vás požádat o vyplnění následujícího dotazníku, kterým přispějete k výzkumu mé diplomové práce na téma Využití diktátu k rozvoji poslechu a psaní v hodinách angličtiny na 2. stupni základní školy. Dotazník je anonymní.

Předem Vám moc děkuji.

Andrea Váchová

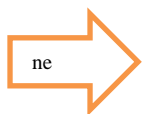
1. Máš rád/a diktáty? (zakroužkuj pouze jednu odpověď)

- a) ano
- b) ne

Pokud jsi v otázce číslo 1 odpověděl/a ano, že máš rád/a diktáty, proč je máš rád/a? (zde můžeš zakroužkovat více možností)

- a) baví mě
- b) pomáhá mi porozumět slyšenému textu v angličtině
- c) zlepšuje mou slovní zásobu v angličtině
- d) díky diktátu slyším nahrávky namluvené rodilým mluvčím
- e) díky diktátu umím v angličtině lépe psát
- f) jiné:

Pokud jsi v otázce číslo 1 odpověděl/a ne, že nemáš rád/a diktáty, proč je nemáš rád/a? (zde můžeš zakroužkovat více možností)

- a) nebaví mě
- b) jsou staromódní
- c) nemám rád testování
- d) připadají mi těžké
- e) vadí mi rychlost diktování
- f) jiné:

2. Děláte diktáty v hodinách angličtiny na základní škole, kterou navštěvuješ? (zakroužkuj pouze jednu odpověď)

- a) často (například každý týden)
- b) občas (například několikrát za rok)
- c) vůbec

Příloha č. 3 – Dotazník 2

Milí studenti,

prosím vás o vyplnění druhého dotazníku, který se týká našich společných sezení zaměřených na diktáty v anglickém jazyce.

Dotazník je anonymní.

Předem Vám moc děkuji.

Andrea Váchová

1. Bavily vás diktáty, které jsme dělali? (zakroužkuj pouze jednu odpověď)

- a) rozhodně ano
- c) spíše ano
- d) spíše ne
- e) rozhodně ne

2. Chtěl/a bys tyto diktáty dělat i v hodinách angličtiny na základní škole, kterou navštěvuješ? (zakroužkuj pouze jednu odpověď)

- a) rozhodně ano
- b) spíše ano
- c) spíše ne
- d) rozhodně ne

3. Myslíš si, že díky diktátům můžeš lépe rozumět slyšenému textu v angličtině? (zakroužkuj pouze jednu odpověď)

- a) rozhodně ano
- b) spíše ano
- c) nevím
- d) spíše ne
- e) rozhodně ne

4. Myslíš si, že díky diktátům můžeš v angličtině lépe psát? (zakroužkuj pouze jednu odpověď)

- a) rozhodně ano
- b) spíše ano
- c) nevím
- d) spíše ne
- e) rozhodně ne

5. Zde můžeš napsat, cokoli chceš o odučených hodinách:

(například co se ti líbilo/nelíbilo, jaký diktát tě bavil nejvíc/nejméně a proč apod.)

Příloha č. 4 – Dotazník pro lektory

Vážení lektori,

obracím se na vás se žádostí o vyplnění krátkého dotazníku týkajícího se diktátů v hodinách anglického jazyka. Jeho vyplněním přispějete k výzkumu mé diplomové práce, které je na téma Využití diktátů k rozvoji poslechu a psaní v hodinách angličtiny na 2. stupni základní školy.

Dotazník je anonymní.

Předem vám moc děkuji.

Andrea Váchová

1. Používáte diktáty při výuce anglického jazyka? (zakroužkujte pouze jednu odpověď)

- a) často
- b) pravidelně
- c) někdy
- d) zřídka
- e) vůbec

2. Pokud je během výuky používáte, za jakým účelem?

3. V čem podle Vás mohou být diktáty v hodinách anglického jazyka přínosné?

4. Co je podle Vás nevýhodou diktátů?

Pracovní list č. 1

Fresh Fruit and Vegetable Stall

Aunt Mary is going to tell you the fruit and vegetables she can see on a stall. Listen and complete the picture of the stall.

Pracovní list č. 2

- a. Listen and colour the fruit and vegetables.
- b. Label the fruit and vegetables in the spaces provided.

e.g. carrots

Pracovní list č. 3

Write about the picture. Follow the example.

(e.g.) There are many carrots in front of Mrs Chan. They are fresh.

Pracovní list č. 4 - 'Bad Cold' Dictation

The Wong Family

Listen and write down the sentences about the Wong family.

Fill in any appropriate word when you hear your teacher sneeze or cough.

Pracovní list č. 5 - zjednodušená verze *Bad Cold Dictation*

The Wong Family

Listen and fill the gaps about the Wong family.

Fill in any appropriate word when you hear your teacher sneeze or cough.

Mr and Mrs Wong have four _____. On Sunday, they _____ to do different things.

May plays the _____. Peter reads _____. Amy performs _____ and

John paints _____. They have a wonderful _____.

Pracovní list č. 6 - Transcript

Mr and Mrs Wong have four children. On Sunday, they like to do different things. May plays the _____. Peter reads _____. Amy performs _____ and John paints _____. They have a wonderful _____.

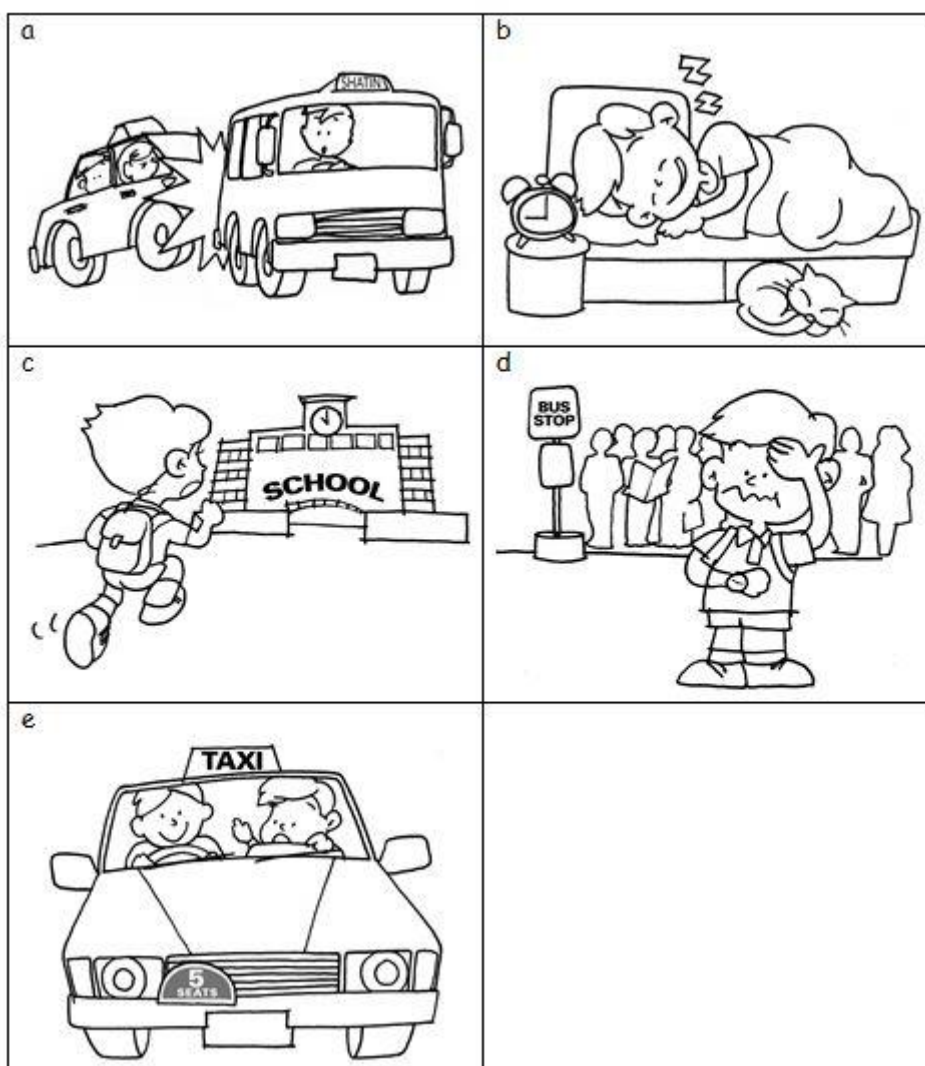
Pracovní list č. 7 - Dictogloss

Dicto-comp / Dictogloss

A Special Day for Andrew

Part 1: Listen to Andrew's story and arrange the following pictures in the correct order.

1. b (example)	2.	3.	4.	5.
-------------------	----	----	----	----

Pracovní list č. 8 - Dictogloss

Part 2: Listen to Andrew's story again. Write down the key words in the spaces provided.

e.g. - woke up late		
------------------------	--	--

--	--

Part 3: Work in pairs to revise the notes and help each other fill in any missing points.

Part 4: Write Andrew's story in the spaces provided.

A Special Day for Andrew
Yesterday, Andrew woke up late. _____

Pracovní list č. 9 – Theme-based free dictation

At School

Part 1: Listen and write down the sentences about Lucy.

Part 2: Write down things you do at school in the boxes provided below.

(e.g.) read storybooks

1.	2.	3.
4.	5.	6.
7.	8.	9.
10.	11.	12.
13.	14.	15.

Pracovní list č. 10 – jednodušší verze *Theme-based free dictation*

At School

Part 1: Listen and write down the sentences about Lucy.

Lucy is a primary _____. She likes _____ lessons. She enjoys listening to _____ and singing English _____. She goes to the library to read _____. Sometimes, she plays _____ with her _____. She likes _____ too. She plays badminton every Wednesday after _____.

Part 2: Write down things you do at school in the boxes provided below.

(e.g.) read storybooks

1.	2.	3.
4.	5.	6.
7.	8.	9.
10.	11.	12.
13.	14.	15.

Pracovní list č. 11 – Tradiční diktát

Part 1

Hello! I am Nick. On Tuesday, our teacher, Mrs Day, wasn't in the classroom. Our music teacher, Mr Skip, came in and said, 'Mrs Day is making a film about schools today. She wants you to read and answer the questions on pages 66 and 67.' The questions were about the longest rivers in the world. I was happy because I know a lot about rivers.

Part 2

Mr Skip pointed to three big books in the bookcase. The maps in those books show all the rivers in the world. 'Find the answers in them', he said. At the end of lesson, Mr Skip took our books. Mrs Day came back to school on Thursday. She talked about the film then she gave us our books back. There were lots of ticks at the end of my answers!

Pracovní list č. 12 – *Piecing it together*

Part 1

Hello! _____ our teacher, _____ She wants you to read and answer the questions

On Tuesday, Mrs Day, _____ because I know a lot about rivers.

_____ 'Mrs Day is making a film about schools today.

_____ I am Nick. _____ wasn't in the classroom.

Our music teacher, Mr Skip,

came in and said, _____ on pages 66 and 67.'

The questions were about _____ the longest rivers in the world.

I was happy

Part 2

Mr Skip pointed _____ she gave us our books back

_____ in the bookcase

to three big books. _____ all the rivers in the world.

_____ Mr Skip took our books. _____ The maps in those books show

'Find the answers in them', _____ There were lots of ticks at the end of my answers!

he said. _____ At the end of lesson,

_____ Mrs Day came back to school on Thursday.

She talked about the film then.